

غنی خان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ستون

غنی خان

ترجمہ :- گلزار جلال یوسفزی

د کتاب ټول حقوق د ژباړه کوونکي په نوم محفوظ دی

د کتاب نوم	پښتون
مصنف	غني خان
ژباړه او ترتيب	گلزار جلال يوسفزې
ناشر	رحمت شاه آفريدي
کمپوزر	همايون خان
د چاپ نيټه	جنوري 2000ء
شمير	1000 ټوکه
پرلپس	منظور عام پريس-خيبر بازار پېښور
بيه	100 روپۍ
درک	(الف) يوسف برادرز هول سيل کيمسټ ناز مارکيټ دکان نمبر 8 پشاور شهر فون 251158 (ب) يونيورسټي بک ايجنسي خيبر بازار پشاور شهر

ترون

زه دا ڪتاب په ډيره مينه او ادب هغه پښتون ته منسوب كوم
خوك چي مابنه و پيژنده او ماته دهر چا نه غوره ښكاره شو-

زما پلار

خان عبدالغفار خان (باچا خان)

(غني خان)

ترتيب*

۱۴	پښتون	۱-
۱۷	د پښتون تاريخ	۲-
۲۳	اولسي سندرې	۳-
۳۴	يوه واقعہ	۴-
۴۶	د ښاپيرو قيصي	۵-
۵۲	رسمونه او رواجونه	۶-
۶۰	د ښاپيرو باباجي ، جادو منتر	۷-
۶۸	د ويني بدل	۸-
۸۰	سياست	۹-
۹۵	اخري نتيجه -	۱۰-

يوڅو خبری

جفی وی اجل ملا - ته آوری او که نه آوری

تسه خاوره نه ده غنی څنگه به شی خاوری

الله تعالی د خپل ویش مطابق هر ګری ته صلاحیتونه ورکړي

دی- البته دا خبره په خپل ځای چې چا ته ډیر او چاته کم- خپل

صلاحیتونه کمال ته رسول د انسان کردار او شخصیت سره تړي دی-

کله چې یو انسان د بل انسان د اعلی صلاحیتونو اعتراف کوي نو په

اصل کښې هغه د الله تعالی د عظمت او د هغه د قدرتونو اعتراف کوي

ځکه چې دا د الله تعالی شان دی چې چاته حسن ورکړي چاته مینه چاته

دولت چاته ذهانت علی هذا القیاس که یو انسان بل د قدرتی حسن ښه

نه وائی نو په اصل کښې دا د الله تعالی ناشکری ده ځکه چې

الله جمیل وویحب الجمال

الله په خپله هم ښکلي دی او ښائست خوښوی هم

ښکلي خوښ دی ستا د رب پیر معظم خانه

هر کلام دی شه کلام د ښکلو ښکلو

غنی خان ته چې الله تعالی کوم صلاحیت ، ورکړي وو دا د ډیرو

کمو خلکو په نصیب وی در نه کورنی ، درانه اقدار ، د اولس د خدمت

جذبه ، سادګی ، پریمانه حسن ، اعلی دماغ ، نه سترې کیدونکي جذبي

او پښتون قام سره مینه ، هم د دې مینه په اساس غنی خان بابا د پښتون

قام په حقله په کال ۱۹۴۷ کښې په انگریزی ژبه کښې **The Pathans**

په نوم دا کتاب لیکلې- او چاپ کړې ؤ- په دې کتاب کښې د هغه

محاطبین فرنگیان او د انگریزی ژبې لوستونکي وو- ګڼې وډې چې په

پښتون اخبار کښې به غني خان د ليونکي فلسفي په نوم ليکلي د هغې نه علاوه دا د غني خان د نثر ايکي يو کتاب دى۔

د دې کتاب انداز بيان او مضامين ډير زړه پورې دى۔ او لوستونکي تر په حقيقي معنو کښې خوند اغستې شى۔

د شاعر په حيث خو غني خان هر څوک پيژني البته د نثر د کار نه ئې ډير لږ خلک خبر دى۔ د دې کتاب د چاپ کولو مقصد هم دا دى چې پښتانه په لنډو تکو کښې د خپل تاريخ ، دودو دستور ، سياست ، دشمنو تر بگنو ، د پردو سازشونو ، لوبو سندرو او نورو رواجونو نه خبر شى۔ د دې نه علاوه به د نثر نگار په حيث د غني خان د قلم د زور او انداز (Style) نه هم لوستويکي خبر شى۔

د انگريزي نه علاوه دا کتاب په اردو او سنډهې ژبه کښې هم چاپ شوې دى البته دا وخت په بازار کښې يوه نسخه هم نشته۔ د دې نه د کتاب اهميت ښه په آسانه معلوميدې شى۔

په پښتو ژبه کښې کتاب په اول ځل چاپ کولې شى۔ ما خپل پوره وس کړې دى۔ چې ژباړه د غني خان په انداز کښې وکړم له دې کبله بايد بعضې ځايونو کښې په ترجمه کښې لږ ډير فرق راغلې وي۔ خو د اصلاح په غرض د مشرانو مشورې په سر سترگو۔

د کتاب په سرسره کښې چې خوږو مشرانو رحمت شاه آفريدي او سيد کفايت شاه (شکيل يوسفزي) زما کوډه رهنمايې ، ملگرتيا ، امداد او ډاډ کړنه کړې ده۔ هغه به تل زما په زړه ليک وي۔

پيچندگلو⁷

اوچ په موچه دا اوس هسه يوه لاره غوندې جوړه
شوه ده چه هر كتاب له به خامخا يوه پيچندگلو
ليكلې شي. كنى زه نه پوهيگم چه ولې د څوك
عبدالقادر راپاسى او د چا اقبال پيچندگلو د
خلقو سره وكړي. ځكه چه "مشك آنست كه خود
ببويد . نه كه " منم چه د نابيناؤ په بازار
كښې لال مدام د كوتى لال په بيعه خرڅ شوه دې
او پكار دى چه دومره بيلتون خو اوشى ولې چه هر
رازى د دين راز دار خو دې او بيا شاعر هم چه د
غنى د جوگې شاعر وي، نو كه څوك سترگې په بله
نه وهى نو د غنى شعرونه خو په جار نعرې وهى چه
"به آب و تاب و خال و خط چه حاجت روئ زيبا
را" بيا هم كه څه لگه ډيره پيچندگلو پكار ده نو
هغه هم "پښتون" اخبار كړې وه. يو لوستې
پښتون به داسې نه وي چه هغه به "پښتون" نه وي
لوستې او چا چه "پښتون" لوستې وي نو د نه منلو
خبره ده چه "ليونې فلسفى" به نه پيچنى.

گدے وڊے د پښتون اخبار ټول ډول سنگار ؤ او
دغه گډے وڊے چه زرگونه سمے دمے تر نه زار شه
به پښتون له لیونی فلسفی لیکلے او دغه لیونے
فلسفی بے د غنی نه بل څوک کیدے شو؟ نن هم
پښتونخوا کښے شاعران په بناخو اوږی او که غلبه
په کښے د ردیف قافیے دشاعرانو وی نو وی به،
ولے دا ځنګل هم گورے د زمرو نه خالی نه دے،
خو چه د فلسفی دماغ او د فنکار سترګے لری.
دغه "لیونے" به په کښے یو کس نیم بیا مومی.
حکه چه

نه هر که طرف بته کرد بست زنارے صنم پرستی و آداب کافری داند
ژوند ځموند د ژواک د سرشتو یو مقدس کتاب دے،
او ښه شاعر د دغه کتاب مفسر د شاعر لویه
کارنامه د هغه د پلټنې زور (قوت انکشاف) دے.
زه او ته د ژوند دغه پلټنه چرته کولے شو؟ خه
شاعر د ژوند په پټو او خکاره غونډو رازونو پوهی
وی او خپل خیال مونږ ته په داسے خکلی لفظونو
کښے وړاند کړی چه ځموند به ټولے پټے ارادے او
قوتونه راسرګند کړی او ځان سره مو د ژوند د

بنائست په نندارو اودرووی. ځکه خو آرندل غوندې
 مفکر په دې وینا گویانه شو چه "شاعری بل څه نه
 دی، د ژوند تفسیر دے". ځینې خلق وائی چه شاعر
 تش د خپلې مشاهدې غلام وی. افلاطون هم په
 دغه کنده کښې پریوتې دے. منم چه مشاهده د
 شاعر د زړه سترگې وا کړی. خو چه د فطرت په
 خپل مکتب کښې د کوم شاعر پالنه شوې وی. هغه
 به تش د مشاهدې غلام نه وی. د هغه بیا سترگې
 به د ظاهري حسن هغه پټ رازونه هم وینی - گل ته
 اوگورئ کنه، گل څه شے دے؟ یو خیرازه بوتې ولاړ
 وی. دچرته نه د مستو وگمو ډک باد راوالوزی. دغه
 سرانگوله د بنائست په تال یوه اوگده جوتپه
 ورکړی. ناگهانه دبوټی په سر نوخیزه غوټی ښکاره
 شی. چه د دنیا بنائست په کښې پټې سترگې
 خویلولې پروت وی. نه پوهیږم چه څوک راشی او د
 کومې راشی چه په نرمو او پستو گوتو دغه غوټې
 اوتخنوی. غوټې اولتهیگی بیا خماري سترگې
 راپورته کړی او اوخاندی. دغه گل دے. زه او ته
 تشې دغه سرې سپینې او زېړې پانږې وینو. یوه

وگمه هم تر نه رااوزی. چۀ حمونږ په دماغ خه
لگی. دغه رنگ دغه پانږه او دغه وگمه ته مونږ
گل وایو. ولې شاعر په دغه پانږه رنگ او وگمه دننه
خان له د تخیل کومه دنیا چه وینی هغه زه او ته
چرته لیدې شو. په رنگ دننه بنائست. په وگمه
کښې ډوبه نشه او په نشه کښې غرقابه مستی که د
افلاطون سترگو لیدې شوې نو ولې به په کندو
کپړو سر کیدو - دغه د حافظ بېنا سترگې وې چه
وئیلې.

ما در پیاله عکس رخ یار دیده ایم اے بے خبر ز لذت شرب مدام ما
خودا ده چه د شاعر د عظمت لمنه د هغه د تخیل
او مسلک په پلو پورې کلکه تړلې ده. څومره څومره
چه د شاعر تخیل لوړ او د هغه مسلک د تقلید د
قید نه خلاص وی هغه هومره هغه ته په دروند نظر
کتلې شی. شیلې وائی چه "شاعری د تخیل ژبه ده"
او، منم، ولې دا در نه دی آوریډلی چه "فکر هر کس
به قدر همت اوست" - تخیل څه ته وائی؟ داسې یو
شے چه په زړه یوه چپه شان راشی. دغه چپه دماغ
اوتخنوی. چاته خپل زړه لکه د منصور د عرش نه

اوچت ، او چا ته لکه د رومی د کعبے د منارو نه
 دنگ ښکاره شی. دغه تخیل دی. دی ناوے له
 شاعر سر سنږه وکړی، لاس خپے ورله د زړه په
 وینو سره کړی، او د خپلے ژبے په قلم ئے مونږ سره
 پیچندگلو اوکړی - دغه ته مسلک وائی - مسلک
 د شاعر د تخیل د تگ یوه لاره ده، ولے چه لوړ
 تخیل او ځان ته خپل مسلک لری نو دغه شاعران به
 درته په پښتونخوا کښے په کوتو اوشمیرم - چه د
 هر چا په زړه رازی، تگ هم هر تخیل کوی، خو
 څوک پراؤ ته اورسی، او څوک په منع لار کښے پاتے
 راشی.

بر علی اندر غبار ناکه گم دست رومی پرده محمل گرفت

ځما په فکر نن په پښتونخوا کښے غنی هغه شاعر
 دی چه لوړ تخیل او ځان ته خپل مسلک لری. په
 حیثیت د شاعر د غنی لوی والے هم دا دی چه خپله
 اوری او د بل نه منی. د دغه مست زړه واکے مدام
 هم د ده په خپلو لاسو کښے وی. خوئی د سره سره
 وی. غنی نه چا پسے تللے شی او نه به لار شی
 ځکه چه غنی شاعر دی او تقلید د شاعر مرگ او

بغاوت د هغه ژوند دے .

د غني د شاعري درے دوره دي او هر دور ئے د بل
نه جدا او زيات خوندناک دے . اولنې دور ئے د
هلکوانے شاعري ده . کوم کبې څه لا د هغه د
تخيل پراخوالے نه وړاغلې . دے دور کبې غني
لکه د يو "منه زوره" اُس په مخه زغلي . کنده
ويني نه کپړې نه فکر - يوه مستي ده څه نه کون
لري او نه مکان . يوه نشه ده څه نه آن لري او نه
شان . ولې څه دغه غني خلقو اوليدو نو گونگوسے

اوشو څه : سانگه به نن صبا کبې گل شي

مائے په سر کبې سرے غوتې ليدلے دېنه

دويم دور د غني د شاعر ئے هغه وخت گنرلے شي
څه وخت څه غني له د يورپ او امريکے طواف پوه
زياته کړې وه او د ژوند تلخو تجربو ورله سينه سمه
سوزولے وه . دے دور کبې د غني په تخيل کبې
پراخوالے موندے شي . دلته هم غني : خيال په نيلى
سور دے خو واگے ئے په خپل قابو کبې دي . يو
آواز دے څه سوز او ساز لري . يو سرور دے څه
دمړاوو سترگو خمار لري . دے دور کبې غني ځان

ته خپل مسلک هم لری وائی چه غالب او تیگور په
 لاره روان وو غنی مخی له ورغی . دواړو یو بل ته
 اوکتل. دغه د غنی د دریم دور شاعری ده . چه د
 خیام مستی د غالب بیباکی او د تیگور

رنگینی لری

یو شے شته. غنی د خپلې شاعرۍ درې واړه دوره
 په یو تار تړلې دی او دغه د هغه د شاعرۍ ټول
 ډول سنگار دی. دی ته د شاعرۍ په ژبه کبې طنز
 او مزاح وئیلې شی. هر کله چه د خپلې ناپوهۍ په
 وجه د ملک د رسم رواج د لاسه د خلقو په عقل
 درنې پردې پر یوزی نو شاعر د معلم جبه واغوندي
 او د خپل عقل او د پوهې د رنډا د پلوشو په زور
 دغه پردې اوشلوی. دی ته کله شاعر د باد د اړخه
 شی او کله د باران . یو غاږې ته ورته د طنز همسا
 اونیسې او بل پله ورته د مزاح یعنی ټوقو ټقالو
 تنوره سمه کړی او آخر خلق د خپله ځانه
 او شرمیگی او خپله رنډائی په خپله اوکړی. د
 پښتون اخبار "کډې وډې" د غنی د طنز او مزاح
 هغه جوړځت (امتزاج) دی چه زرگونه سمې دمې تر
 ماستر عبدالکریم نه زار شه.

پښتون

لیکونکې چه لیکلو ته کیښنی نو د ټولو نه گران
 کار داوی چه دکوم اړخ ، کوم ځائی او کوم سر نه شروع
 او ابتداء وکړی- څنگه چه د خبرې شروع آسانه خو دا
 گرانه وی چه خبره کوم ځائی ختمول پکار دی- هم دغه
 رنگ د لیکونکې دپاره د ټولو نه لوی ازمیښت دا وی
 چه قلم ئې په لاس کښې نیولې وی- مخه ته پراته سپین
 کاغزونه ورته نیغ نیغ گوری او دې په دې مازغه جنگوی
 چې شروع دکوم ځائی نه وکړم-

زه په بازغو کښې کرم ریم چه د پښتون قام په
 حقله ولیکم- هغه پښتانه چه زه پر مټین یم- په زړه کښې
 ئې ساتم- پښتنو سره د بې کچه مینه په اساس زه په یو دوه
 کښې حیران یم چه ابتداء او شروع دکوم ځائی نه وکړم-
 ځکه چه زه غواړم- چه زه قصه ختمه کړم نو چه تاسو هم
 پښتنو ته داسې په درنه سترگه کتل شروع کړئ لکه زه
 چه ورته گورم البته پښتنو په دود دستور ، ژوند ژواک ،
 غم بنادئ ، دښمنی تربگنی ، لوبو سندرو او سیاست
 ځان پویول څه آسان کار نه دے- د پښتون سادگی په
 شلو پردو کښې پته ده- زما مقصد دادے چې د خبر د
 غرونو د سوکو او لوړو ژورو نه داخلے تر د هشنغر د

هوارې او ميدانونو پورې ټوله قيصه تيره کړم. تاسو ته به پښتانه په شلیدلو جامو او د میزری په خپلو او پڼرو کښې در وړاندې کړم. پښتون خپله غریبی څنگه پټه ساتي. د هغه د خدا او بریښنا د کپې سترگې، د هغه فخر او غرور زه دا ټول څرگندول غواړم. د هغه د مینه محبت قیصی د جائیداد په سر جگړې، د هغه محلو نه، زمکې، زړه بنځه او نوې ټوپک، زه د دې هر څه په باره کښې وئیل غواړم.

تاسو به اندازه لگولې وی چې دا هر څه واقعی گران کار دی. دې کښې شک نشته چه زه په دې سوچ کښې یم چه شروع د کوم ځای نه وکړم او اول څه وړاندې کړم. خیر زما په مازغو کښې چه کوم سوچ او خاکه ده د هغې مطابق زه غواړم چه اول تاسو د پښتنو د مینې محبت سندرې واورئ. چه تاسو ته پته ولگي چه پښتانه خپلو بچو ته څنگه قیصې کوی. د پښتنو د ژوند ژواک په باره کښې به درته د یو کلی یو واقعیه بیان کړم. پښتون به درته د سپورسۍ په باره کښې ووائی نو معلومه به شی چه پښتانه مینه څنگه کوی. د پښتنو د رسمونو رواجونو په باره کښې به درته ووايم. چه د پښتنو د قانون نه خبر شی. پښتون به مو د خپلو شوکو ډاکو، دښمنو تربگنو نه خبر کړی چه هغه د کومو قوتونو په اشارو

چلیزی. د جادو منتر دم درود په باره کښې به درته ووايم
 چه د پښتون د زړه د تيارو نه خبر شئ. د پښتنو د ژوند
 ژواک ، مرگ ژوبله او جائز او ناجائزو نه هم زه تاسو
 خبرول غواړم. زما خيال دې چې د دې هر څه نه پس به
 تاسو پښتانه ښه وپيژنئ او د دوی د ماضي ، حال او
 مستقبل نه به آگاه شئ.
 پښتانه ډير بدقسمته دی چه د خپل هیواد په
 داسې غاړه (اړخ) اوسېږي چه دغه غاړه یو لوی طاقت
 (ملک) سره شریکه ده. زما مطلب د روس نه دې ځکه
 زه غواړم چه هر څوک د پښتون د حال احوال نه ځان
 خبر کړي. د ځان خبرولو مقصد دا دې چه روس په
 مستقبل کښې د نړۍ په ګڼو چارو اثر انداز کیدې شي
 (کتاب په اول ځل به ۱۹۴۷ء کښې لیکلی شوې وو) که
 هر څه وی خو پاکستان ته د څه خطرې په صورت کښې
 به اول روس پښتون له په ډنډره ورځي او د هغې نه پس به
 نورو صوبو ته مخ کوي.

(د غني خان بابا وينا ټکي په ټکي ريښتيا ثابته شو
 ، او نړۍ هر څه اوليدل سره د افغان قوم سرانه او بهادري)
 بس اوس پکار دی چې زه د پښتون قيصه شروع
 کړم خو د هر څه نه وړاندې د پښتون د ذات ، نوغې او
 تاريخ په حقله خو خبرې او معلومات.

تاریخ

د پښتون د تاریخ په حقله گنړې دعوي او د لیلونه وړاندې کومل شې - ډیر خلق چې د پښتنو رنگ جوسې او کړو وړوته اوگوري او چې پوزې ته ئې په کښې پام شي نو وائي چې پښتانه د بني اسرائیلو اولاد دس- ددې دعوي مقصد داسې چې داسې معلومېږي چې هغوي د پښتنو شجره او نسب بل چا پورې نشي تړلې - د پښتنو په اسلامي عقیده ، ژوند ژواک او عادتونو د یهودیانو دومره اثر دس چې په دغه دعوي او دلیل کښې ښه مضبوط وزن ښکاري

زه په خاني د پښتنو د تاریخ او شجرې په حقله په زړه کښې گنړې تلو سې لرم او غواړم چې د پښتنو د صحیح تاریخ په حقله معلومات ترلاسه کړم - د ټولو نه د زور او پخوانی مؤرخ تاریخ چې کوم ما کتلې دس هغه د هیرو ډوټس (Herodotus) دس- هغه چې څه اوریدلي دي هم په هغې ئې یقین کړې دې او هغه څه ي لیکلي دي

ده د پښتنو شجره د «بکتیا» علاقې سره تړلې ده چې تور رنگي لنډی خلک پکښې اوسیدل

وائي چې پښتانه د هغې وړو کي قبیلې نه دي چې د سرو زرو او مصالحو کار کسب به ئې کولو - هغه وړاندې

واټی چې دا سره زر به ډېر په گرانه د ژوند په بیه او سره
د سر د خطري د هغه صحرائي ميرو نه ترلاسه کیدل کوم
چې د سپو هومره غټ وو - او دا سره زر به ئي د زمکي
د تل نه رابهر کول -

د سرو په دې درنگ لرونکو علاقه کښې سپوا د اوبه
بل هېڅ يو خنور د غمېې انتها گرمي نشوه زغملي نو
چې کله دغه ميږي به د شپې دلارو او خپلو
کورونو جوړولو دکار نه ستړي ستومانه يا دورخي د غر
د تاؤ نه د بچ کېدو دپاره په خپلو غارونو او سوږو ورننوتل
نو دا «بيکتين» به په يو منډه د خپلو اوبنانو په ذریعه د
ماښام کېدو نه وړاندي ددې سړي خورو ميرو دغه راغونډ
کړي شوي سره زر راغونډول

د هيو ډوټس وينا ده چې دوي کښې به اکثر کسان مړه
شول ولې ځنی به ددې قيمتي اوسپنې په راوړو کښې
کامياب شول - ددې بيان نه ډيري خبرې ثابتيږي
(۱) بيکتينز دومره ښه جنگياني نه وو لکه څومره چې
يونانيان وو - ولې دوي ښه دروغژن وو -

(۲) نړۍ کښې د سکندر اعظم په زمانه کښې هم د تجارت
(سوداگري) او اجاره دارۍ نظام موجود ؤ

(۳) چې دا ددې خبرې ايکي يو ثبوت دغه چې پښتانه ښي
اسرايل (يهوديان) وو

(۴) ساده گل هيزوډوټس بالکل رښتيا وئيلي دي او ځکه

ئې په لويه پيمانۀ دروغ راټول كړې دى - نړۍ كېنې ډېر
هوښيار دروغژن تېر شوى دى دغه وجه ده چې ساده باده
هيروډوتس هم په هغوى يقين كړسې دسې

ددې نه دا هم ثابتېږي چې كوم خلق د هيروډوتس په خيالى
بيكتيا كېنې اوسېږي (هيروډوتس د جغرافيا په علم كېنې
ډېر كمزورسې ؤ او زړه يونانى ژبه كېنې د كپ شپ ډېره
لويه خزانۀ موجود وه - په دغه ذخيره كېنې داسې دروغ او
كپ شپ شامل وو چې د هغې په لوستو بنده له بڼه خدا
ورشى او حېراته هم شى) - نه خو واړه ، نه تور او نه ئې
په كاروبار او تجارت اجاره دارى لرله - بلكه ددې په ضد
دوي بڼه ښكلي تندرست ، سره سپين او ساده خلق وو او
د تجارت په مقابلۀ كېنې ورته مرگ كول يو بڼه ساعت
(وخت) تېرسه ښكارېده

په ظاهره د هيروډوتس دغه دوستان د "بيكتينز" د رغو
لختو او دريابونو په غاړه پراته وو - ښكلې پيغلې ئې واده
كړى وې او بچو ته به ئې د جنگ ، ميرانې ، مرگ او فخر
قصى كولې - حكه چې پښتون به هر هغه څه معاف كړي
كوم چې په بې كچه مړانې ورسې شي

دده د كلې نومونه يونانى ژبه كېنې دى - د ده د قبيلو
دود دستور هم د يونانيانو په شان دى - د يونانيانو په
شان پښتون ستر شاعر او جنگيالى هم دى او هم د هغوى
په شان دده اكثر جنگونه د زنانو په سر كېږي

پښتانه څه لېکلی تاریخ نه لري - ولې داسې په زرگونو
اثار لری چې د تاریخ برخه ده - داسې ډیر کانی ترلاسه
کېدې شی چې ددوی د ژوند قیصی پر لیک دی

د ټولو نه زاره آثار د یونانی دور نه ډېر په شا ښکاری
ددې آثارو انداز او نمونی بالکل هم هغه دی لکه څنگه چې
د هندوستان په پوپی او "آریسه" ریاستونو کېنې ترلاسه
شوی گډاگو او بتانو د خدوخال نه څرگنددی - (دا دوه
داسې څیزونه دی چې انسانیت خپلو کېنې رایو ځائی کړی
دی) ولې کوم چې نن په پښتنی علاقه کېنې ترلاسه
کیري هغه ددی سره هیڅ سمون نه خوری

البته دا خبره په خپل ځائی چې کله مونږ دېده مت او
یونانی دور ته را اورسو نو د هغوی دگډاگو، دېده مت
دبتانو، بادشاهانو او زیرگانو آثار د موجوده پښتنو
خدوخال سره سمون خوری - دپښتنو زیاته غصه به د دېده
مت د عدم تشدد اوږد رد عمل وی

د نسل په لحاظ پښتون بالکل یونانی دسې چې نسل
خپلو کېنې په څه وجه یو شوی دسې او هغه وجه کوم ده
دې باره کېنې معلومات نشته، او نه زه په دې حقله څه
فکر مندی لرم - پنځه زره کاله مخکېنې چې هر څه تېر
شوی دی د هغی باره کېنې څه باک نشته - ولی دا خبره
هم په ډاکه ده چې د مسلمانیدو نه وړاندې پښتانه اریه
(دېده مت) وو او د دېده مت نه وړاندې هندوان - زه په دې

نه پوهيږم چې دوی کوم قسم بده مت باندی عقیده لرله
 ځکه چې د بده مت جوړېکړي په زرگونو مجسمې ئی
 لرلې

پښتون د نبي ښه ویشتونکي دي ولې ښه سپاي نه دسے
 دسد يو پيغمبر حقيقي پيروکار جوړيدو نه ډير ازاد
 ولي کمزوری بده مت و. هر څه چې دی خو پښتون
 يهودی نه دسے ځکه چې داسې يهودي به کوم ځائی وی چې
 خپلو بچو ته به د جنگ ، مرانی او فخر قيصی کوی - په
 دي اساس مونږ وئيلے شو چې پښتانه هند ته د راغلو ټولو
 قامونو ايرانيانو ، يونانيانو ، منگولو او ترکو نسلونو يوه
 ملغوبه ده -

هر يو نسل دده په اقدارو ، بدو نظريو ، عقيدو او د
 مينی په بدلو خپل خپل اثر غورزولي و. - دپښتون مزاج
 لکه دده داغوستن پاک اوسوتره دسے - دي جنگ جکړی کوی
 ولي د سپاهي جوړيدو نه کرکه او نفرت کوی - دسے
 موسيقي خوبنوی ولي ډمانو ته سپک گوری - دسے نرم خويه
 او زړه سواندي دسے ولي ددي څرگندونه نه خوبنوی - دده
 وينه گرمه ، مازغه سخت ، په اصل کېږي غريب خو په
 ظاهره غاوره دسے - که چري دا د يو يهودی خصلتونه او
 کنړلی شی نو پښتون د پوزی او نور هر څه سره يقيناً چې
 يهودي دسے - د ټولو نه غوره لار به داوی چې مونږه دا خبره
 په ځائی پرېودو چې دا هر څه څرنگ شروع شو او ټوله خبره

دې ته راولوچې دسے اوس څه دسے - نه خو يهودی دسے او
 نه يونانی بلکه پښتانه داسې جذباتی خصلت لري چې
 مينه ناک دوست او خطرناک دښمن ثابتيدی شي - د ده د
 ټولو نه ښه او خراب خوی دا دي چې دسے د مینې نيغه لار نه
 پيژنی (نه مني)

وران دې گلستان دسے اي بلبله ! د پښتون د باغ
 نوم د رقيب ليک دښه په هر بوټي د مجنون د باغ
 خوار و زار بچي دی بې هنره بې کماله دی
 غوړ ئي دی کانه لاسونه شل سترگی پرکاله دی
 لال ډوب دسے ايروکښې اومرجان پروت دسے په خاورو کښې
 زوی د شهباز گرځی چمړي خوری په سيل دواورو کښې
 پاڅه اسلاميه ! مسستی توره او ايمان واخله
 شرق شه اورشه تندر شه اونرشه خپل جانان واخله
 حار دسے دشنو بریتوشم غلام د غلام زوی ئي ته
 پروت په دوسئ کښې ئي که زر ځله ځلمی ئي ته
 توره دې راواخله ننگ پښتو او اسلام پور ته کړه
 له خپلو مستو سترگو دې نامه د غلام پورته کړه
 پاڅه ننګياله ! نن دلبر او جانان او گټه
 نوم د پښتون وگټه ناموس د افغان وگټه
 ټول جهان حيران کړه د خپل شان په تماشيا
 اسد احمد زويه اسے بچيه د شیر شاه

(فوکلوري سندري) اولسي سندري

که چري يو نسل ايماندار وي نو فوکلوري يا اولسي سندري د هغوی د روحاني تشخص عکاسي کوي احساساتو کښې ايمانداري ډيره اسانه ده ولې دا د اظهار په شکل کښې راوستل ډېر گران کار ده او بيا په خصوصي ډول چې دغه قام مهذب هم وگرځي - کله چې روايات د انساني سوچ څرگندونکي وگرځي او کله چې سترگې د محبوب د مخ په ځانې د اوریدونکو په تماشه شي نو دغه وخت کښې رواجونه په موسيقي او اخلاق په جذباتو غالب شي او خواهش د محبت ځاني ونيسي همدغه رنگې که چري تاسو ته د پښتو فوکلوري سندري ستغي ، لغړې (بې حيا) او نيغ په نيغه ښکاري نو دا مه هيروي چې پښتون په يو ځانله علاقه (وادي) يا وړوکی کلی کښې ساده او روايتي ژوند کوي او په ځای د مهذب کېدو هر وخت د وېشتلو دپاره فکر مندوي - راځي چې د دير وادي ته لاړ شو

وگوري هغه د زمونږ طرف ته د يو ميانه قد حساس سړي راروان دے - څنې ئي اوږدې دي ، ويښته ئي غوړ کړي او گومنځ کړي دي لکه د قېصر د تاج په شان ئي په يو سور رومال کښې ويښته راتاؤ کړي دي - په ويښتو

کښې ئې ګل ايځې ده، سترګې ئې په رنځو تورې کړي دي
 شونډې ئې په دنداسه سرې کړي دي - ستار په لاس او
 ټوپک په اوځه ګرځوي - په ظاهره ډير نرم مزاج او بي
 ضرره ښکاري - دا خلک ډير ريښتني ، ميري او ټورزن
 دي - دوی يره نه پيژني او مرګ له غاړه ورکولو دپاره
 زيات ژوندي نه پاتي کيږي - دوی ددې تورو سترګو
 اورنگ کړو شونډو دپاره ډير څه ورکوي - د يو زړه وړې
 قبيلې د يو پښتون زوې کله هم په جنګ کښې پټېږي نه
 بلکه که يريږي نو هم خاندی او سندرې وائي - دس به په
 جنګ کښې ځان وژني که دس هر څومره مضبوط ، تکړه او
 خشته وي ځکه چې دس صرف مينه ، خدا او جنګ پيژني
 نور څه نه ده ته نور هيڅ نه دي خودلي شوي - راحي چي
 دده سندرې واورو -

دلرې لري خلک راغلل تمام
 ديدن له ستا د لري لري
 زما ياديري ستا وړې وړې خبرې
 دلبي لري دلري لري
 خوله د مسکي سترګي غمازي
 په لچک لچک په هوا ځي
 باغ کښې بلبلې سترګې وانه
 ستا ديدن شولې مواتانه
 خدايېرو که حوري ستا د نوک وي برابره

جـانـان دلبـلـے دلـے لـے
زما پہ خوا کبھی ہم نخرے کہے
چی درنہ تیشتم ہم نعرے کہے
کلہ خندا کلہ بپڑے کہے
زمـا حـوان زړه ذرے ذرے کہے
فریبنتے ماتے د شیطان کرلے وزرے
ارمـان دلبـلـے دلـے لـے
کلہ دیے هو! کلہ دیے نہوی
کلہ دیے نن کلہ سببا وی
پہ ژړا سرے سترگے زمای وی
موسکئی رنگېنے شونډی ستاوی
کلہ سور گل شے کلہ شے داور بخیرے
جـانـان دلبـلـے دلـے لـے

اُڻاندي پتھو کٽي دسيند په غاږه يوه جينۍ په خوږ آواز
کټي سندرہ وائي -

ۛه چي لڙ سيل وڪڙو
 ددي تيارڀ له ڪوره
 ۛه چي مستي له ورڪرو
 ۛه چي جنت ته ۛو
 دا د خزان تيارڀ
 ۛه چي بهار له ۛو
 بره اسمان ته ۛو
 د نور جهان ته ۛو
 د بے خدوڀ وزرڀ
 ۛه چي رضوان ته ۛو
 ڪرو په تيارو ڪنڀي ورڪڀ
 ۛه چي بوستان له ۛو

دا د ملنگ تېکورے	دا د جهان خبرے
ماه تابان له خو	تخت تاؤس ته خو
د رباني نه کوو	نور د رقيب د کوڅے
کور د جانان ته خو	مونږ مستانه ليوني
شراب څکلي دي	مونږ د جانان د شونډو
نن بيابان ته خو	ځکه مست مست مجنونان
لرے ليډلي دي	مونږ يو ، بخږے د نور
غير د خزان ته خو	د گل په شان په خدا
د دنياگي قصے	راځه چي هيرے کړو
بره آسمان ته خو	ځه چي لږ سيل وکړو

دغه رنگ مينې پېل کيږي او بيا هلک دچا په خله خپل
 مور پلار ته پيغام رسوي - کله چي دواړه غاړې رضا شي
 نو بيا ددغي سرې کمتري د قابو کولو دپاره نيته کيښودې
 شي - دهلک د کور جينکي نوې او خشته جامي واغوندي
 او ناوې بڼه خشته سنگار کړي او دواړه لاسونه ورله په
 نکرزو سره کړي قبل سره پرته کيږي او د خدا سره د
 خپلو خوشحالو اظهار داسي کوي .

اوگوره جانانه د تيارے نه رڼا جوړه شوه
 نوے سپرله راغے : گلونو دنيا جوړه شوه
 زمکه لکه شاهه ابے بوره ، ورکه سپروره وه
 چرته مروړه مستي تلې د خپل کوره وه

پانې غټې نه وې په هر بوتې د مرگ سورې و
 شرنگ د ژوندون وغلې ، ميخانه ئې تشه توره وه
 ياساندي او اوښکې ، پاتې سپينه خدا جوړه شوه
 اوگوره جانانه دتیارې نه رنا جوړه شوه
 يا جمدون ارمان و ، يا رنگين نشه رنگونه شو
 مينه رو مسکې شوه ، په خدا ورته گلونه شو
 مست شو ساقی داسې ، کل جهان ئې مست بې هوشه که
 هره سا اميد شو ، هر نظر کښې خمارونه شو
 هر قدم کښې تال په هره خله کښ مسکا جوړه شوه
 اوگوره جانانه د تیارې نه رنا جوړه شوه
 بيا سپوږمۍ کاسيره شوه ، په سترگو اشارې کوي
 ښکلې ، نوې مسته ، شرم شرم کښې نخرې کوي
 هر خوا مينه مينه ده ، شرينه ده ، رنگينه ده
 رنگ او حسن يو شو ، مست شو خاندي مسخرې کوي
 خوب نه جوړ خمار شو ، د فراق نه لیلی جوړه شوه
 خاندا اې جانانه بيا دې ورانه دنيا جوړه شوه

او بيا دوی د واده په مزي وتړلې شي او په خوشحالي
 ژوند تیروي حکه چې دوی ته پته ده چې دوی تر ډیره موده
 ژوندي نشي پاتې کیدلای
 یوه ورځ دسه د کوره بهر وځي نو بیا هډو راستون نشي
 دسپه لاره هم د خپلې وینې او خپلې قبیلې سره تعلق

لرونکی د یو بل د لاسه د گولۍ بنکار شی او بنجې ته ئی
د خوشحالی هغه لگ وخت ، دوه زامن او د ټول عمر غم
په وراثت کښې پاتې شی هغه دده ټوپک او ستار د خپلو
بچو دپاره په کور کښې اویزان کړي دي ته دا خو دلې
شوي چې د ماسنام په وخت کښې د مینې د سندرې په
اوریدو به څنگه خپلې اوبنکې پټوي - دا د خپل مشري
زوي ډیر دارمدار کوي ځکه چې د خپل پلار ته تلې د
او په کشرې زوی هم مینه ماتوي ځکه چې د لکه د پلار
په شان خدا کوي کله چې دا ماسنام د انگری په غاړه کینی
او خپلو بچو ته گوري او ورسره خواکښې ځای خالی وینی
نو خاوند ورته یادیری څوک چې اوس دلته نشته - هلکان
ترې تیوس کوي چې زمونږ پلار د چا په شان ؤ - دا هغوي
ته نشي وئیلې چې گنی هغه څوک لوي ډاکټر ، یو فلسفي
یا لوي عالم ؤ - بلکه دا ورته وائی چې هغه یو عظیم
انسان او ستر جنگیالی ؤ او ورته د جنگ په حقله هغه
سندره وايې کوم چې د ملیزو او علیزو ترمینځ شوه ؤ او
ملیزو پکښې علیزوله ماتې ورکړې وه - او پکښې ددوي
پلار د خپلو دریو وروڼو او پنځو تربورانو مړ شوه ؤ

پښتون یو ډیر نرم زړه لری خو په ظاهره د سخت او
تريخ وجود په کوشش کښی وی - دوی دومره ښه جنگیالی
دی چې خپل کمزوری اړخ څرگند پریردی - ځکه وائی چې
ډیر مه خوږیږه څوک به دې لوار تیر کړی او مه ډیر ترخېږه

چې خلق دې د خلق نه وتوکی - پښتون خپل خوگوالې په
 تريخوالې کښې پټ ساتي او ځان ډير پاک او ساده ساتي
 دده د تشدد نه ډک فطرت ، مضبوط وجود او نرم زړه د
 ژوند دپاره يو نا پائيدونکی ولې دشاعري او مصوري يو
 غوره نمونه ده - دده خبره ډيره ستغه ښکاري ځکه چې دسې
 نه غواړي چې څوک ئې نرمې سترگې اوويني دسې تاسو ته د
 يو بدمعاش ښکاره کيدو په ځاي د خپلې ښځې دپاره په
 ژړا هم ليدلې کيدلې شي

د پښتون بچي ته مور پلار د خپلو سختو ښکاره کولو
 کوشش کوي - د کمتری سترگې هم ډيرې مينه ناکې وي
 ولې د باز دپاره د ښکار موقع ده ځکه خو دسې د
 کمتری په شان سترگې پټې کړي او د ځانه باز جوړ کړي
 ولې په شپه کښې ځنې وخت دسې ژوند او د ژوند سختي
 هيرې کړي او لکه د کور کوري داسې سندره شروع کړي -
 شپه وه د سپرلي ژوند رييدلو په گلونو کښې
 ټول جهان روښانه وو ، وه تياره زما خيالونو کښې
 ښکلې د سپوږمۍ رڼا د مښې د آواز په شان
 روح ئې د ژوندون نيوه د حسن په دامونو کښې
 څه د ولې ولې په درياب کښې روک لاهو ومه
 ډوب په لې حسابه لاجوابه تپو سونو کښې
 ماوي ژوندون څه دے ، يو جنجال چې معنی نه لري
 بے مطلبه دډلې او کښې او غمونو کښې

کوز شومه چمن ته د لښتۍ غاړې ته لارمه
 څاڅکي له د جوندم کته کور چرته سیندلو نو کښې
 حسن باغ کښې او خندل د هر سوال ئې جواب وکا
 ژوند شولکه ناوې د امېد په سرو گلونو کښې
 هغه سرې غټې چې پقسیمت کښې ئې سپردل نه وؤ
 غټې شوی د با دلاړې خورې شو په بادونو کښې
 هرې ذرې چغه کړه چې ژوند د پوند دیوه نه ده
 نه د غم قصه بندی داور په زنجیرونو کښې
 حسن دمه بس حسن چې هم خدايې او هم جانان دے
 دې فانی مکان کښې بل مثال دلامکان دے
 یو د کلاب مخ کښې چې ښکاره کوم جوابونه دی
 نشته یو هم نشته د منطق په کتابونو کښې
 مینه چې تالاشي یو امید شي یو ارمان شي ټول
 حسن په خلا شي تورولړو د غمونو کښې
 ژوند او درد او غم همه کړی شي د زنجیر د نور
 مرگ او قسمت ډوب دریاب د خمارونو کښې
 وخت بابا د تال دے، بې پایانه سمندر نه دے
 تال د ساز ژوندون دے، چې کلپړې په سرونو کښې

پښتون غریب د خپل زړه د اواز په رڼا کښې هیڅ نه
 پوهیږي چې ملا ورته څه ښائي په هغې یقین کوي ماته سوتله ده د
 فوکلوري سندرې مطلب وځودلو ولې ددې د اهمو عناصرو

يعنى سر او تال په حقله مې ټخه نه دى وئيلې - مونږ د
 فوکلورى سندرې په لوستلو بڼه نه شو پوهيدې ترڅو چې
 مو دا اوريدلې او ليدلې نه وي مونږ بېخمل په الفاظو
 کښې بيانول سره نشو پيژندې - پکار دى مونږ دا په
 خپلو گوتو وگورو او ددې په جوړيدو کښې چې کوم ژور او
 د نرم والى ابدى رنگونه پکار ولسې شى دهغى احساس دا
 کپړه خپلو انگو سره په مخلو نه معلومېځکي نو که تاسو
 په حقيقت کښې د پښتنو فوکلورى سندره اوريدل او پيژندل
 غواړئ نو دځنى دريابونو غاړې ته ورشئ په خصوصى توگه
 د ماينام په وخت کښې هلته جينکي په منگو ډکولو
 او په ډلو ډلو ځلمى داميدونو او خواهشونو نه ډک ددې
 گودرو په خواؤ شا کښې پکښه راگرځېدو ووينئ
 زه تاسو ته د فوکلورى سندرې په ځاى د مينې او
 محبت يو داسې داستان بيانوم کوم چې په روايتى انداز
 کښې په واده او بچو راوړو ترسره کيږي زه افسوس کوم
 ولې دا بالکل د پښتون شان دى - دى د واده نه بغير د
 مينې تصور نشى کولې او که چېرې داسې وکړي نو د ژوند
 د بيلا ت په سر به ئې کوي - نو ځکه دده ټوله عشقيه
 شاعري د هغه خلکو په حقله ده چا چې دا جرات کړه وي
 ياد دنيا ټولې معاشرى کړه وي - د يو دستور په ماتيدو
 ستاسو لټون کوي او په داسې جرات کولو به په تا شاباشي
 وائي - انسان د بت شکن احترام کوي ولې ځان د مندر يو

لوې پجاری گڼی

پښتون د خپلې لور مټین وژنی ولې د مینې سندرې د
زړه د اخلاصه وائې - تاسو به منۍ چې دا یو عجیبه رویه
ده - لکه څنګ چې تاسو یو غل پانسی کوی او د سوداګر
صفت کوی -

مینه حسن جوړ کړی بیا پې شی مینه مینه
مینه لیونۍ ده ، لیونۍ ده مینه ، مینه
چری م دا خیال و چې بنائیتست ، ځوانی نیاز
پټ دس بس په دوی کښی د شوق ، عشق او طلب راز
ماوې و ایاز خیشه ، محمود و د خیشه ورځ
ځکه داستان جوړ شو د محمود او د ایاز
اوس په دې شوم پوې چې شهباز د سترګو ننګ دس دا
بل ځان ته کمتره کړی او ځان ورته شهباز
لوړه لوړه ده ، د ځان مړولو خوب دس عشق
دا دس ادم او د حوا د سترګو راز
مینه جمات جوړ کړی په تیږو کښی د خپل غمه
مینه په مستی ، بنائیتست کړی جوړد خپل صنمه
بیا په سجده ټیټه شي ، درنه په ګلونه
مینه حسن جوړ کړی بیا پی شی مینه مینه
د قانون په حقله د مینې سندرې نشته هیڅ یو شاعر د
خپل بچو د مور په نوم سندرې نه ده وئیلې پښتانه هم د
نورو په شان احساسات لری - دس عیش او عشرت او بند

نه شی زغملي ولي دس گولي هم نه زغمي - احساسات په
 دواړه حالاتو کېښي يو دي - چونکه دس غريب او مضبوط
 دس نو حکه بي خيالات طاقتور دي - د خيالو اظهار ئي
 وچت وي - دس دغه نشي ورکولي نو حکه د خبروږي پره
 ورکوي - هم دغه هر څه دي - ولي کله چي د مينې
 سندرې وائي نو دده سترگې نرمې او ښځينه و لي شي لکه
 څنگه چي پکار دي - مينه او خوبونه خو آفاقي دي

يوه واقعہ

د پيشنور وادي کڻي ڏڙمي ماسنامونه ڏير اوږده او په تيارو
 کڻي پټ وي - دا ماسنامونه ډير يخ تک تور او د
 قسما قسم دروغو ريښتياونه ډک وي - په ڙمي کڻي د هر
 چا دا کوشش وي چې ځان خپلې ډيري ډندي يا کورته
 ورسوي او د تود اور په غاړه کښي د اورلبو او غرغڼو ته
 گوري دروغ ريښتيا رايوځائي کوي او ځان مشغولي -
 ۱۵ د ڙمي يخ ماسنام و - زه د نور کله په شان د تود
 اور په غاړه يواځه ناست ووم چې ديکښي مې بار
 (باهر) د خپل خوږ آشنا مرتضی خان د پښو ښکالو
 (کشار) واړيدو مرتضی خان دبار نه آواز وکړو - کوم ځائي
 کي ياره ماوي راځه ياره دننه راننوخه - ورپاسېدم ورځي ورته
 لرې کړو - دهغه دواړو ټوپک مارو ماته سلام وکړو او يو
 غاړې ته ودرېدل - زه او مرتضی خان دننه راننوتو -
 دمرتضی خان نرۍ نروچکې بدن و خو ډوني نه ډير دنگ و
 - اوږده غړي ، پلن تندم او ورکوټي زنه ئې وه جامي ئې
 دومره پاکي (صفا سوتره) نه وې - لاسونه ئې لکه د
 قصابانو په شان کلک ، ستغ او خیرن وو که زما په ځائي
 بل څوک و نو مرتضی خان به ئې چرې هم دننه نه و پريځي
 خو ما هغه ځان سره خواکښي جوخت کينول او د هغه په
 راتگ د زړه د اخلاصه ډير خوشحاله شوم - دا ځکه چې زه

هغه د مودو نه پیژنم - د هغوی کورنۍ او زمونږ کورنۍ د پخوانه یو بل پیژنی د نیکونو د وخت نه -

مرتضی خان د یو مغروره خان مشر زوی ؤ - د خپل غاوره پلار د سپکاوي بدل اغشتو دپاره مرتضی خان د پنځلسو کالوو چی د کلي یو بل خان مړ کړو - هم د پنځلسو کالو عمر کښې مخور شو او د دیرشو کالو مشور سرکار و نیولو او څوارلس (۱۴) کاله قید کړه شو -
مرتضی خان څوارلس کاله جیلونو کښې

ولو غړیدو او جیل کښې پر قسما قسم ظلمونه وشول - کله چی د جیل نه را خلاص شونو د قام پرستو یو تنظیمه خدائی خدمتگاری کښې شامل شو او بیا ونه وکړه یو بدنامه قیدی ؤ خو د کمزورتیا له کبله ورله جیل کښې نه د کورو سزا ورکولې شوه او نه ترې سخت مشقت اغستې شو - هم دا وجه وه چی د هغه به څه خوښه وه هغه به ئې جیل کښې کول او د جیل واکمنان تر پوزې له راغلی وو خو هغوی له دده هیش علاج نه ورتللو.

مرتضی خان د اور خوا کښې کیناست - زه ورته مخامخ کیناستم - وایه کنه کمانډره وخت څنگه تیرېږي مونږ به هغه ته کمانډر وې ځکه چې کله په ۱۹۳۰ء کښې د خدائی خدمتگارو تحریک شروع شو نو هغه پکښې کمانډر ؤ - مرتضی خان د اور لمبو ته نیغ نیغ وکتل او دشونډو په سر ئې ووي - "یار اوس خو بس مرگ ته شپې ور ځي صبا

کول دی - ژوند خو بس دغه وچې تېر شو -
 زه به څه یم او ژوند به مې څه وي - ما د هغه سترگو
 سترگو ته کتل د هغه سترگې تکی سړې د شوگیرونه ډکې
 وې - مونږ دواړه چې به کله هم یوځای شو نو زه به
 دې کوشش کینې ووم چې تپوس تر وکړم چې هغه خپل
 خوږ اشنا عطا محمد دې ولې مړ کړې ؤ ؟ نن هم ما د
 هغه سترگو ته کتل او هم هغه تپوس مې ترې
 وکړو

یار نن خوراته ووايه کله چې تا خپل یار عطا محمد
 ولې مړ کړې ؤ - هغه ماته په کتو شو بیا ئې سترگې اور
 پلو واړولې او وېوئیل -

دا خو زما د تره کارونه وو کله ! د هغه تره چې اوس
 ئې هم په ماباندې دا مشاده (شکل) بده لکې - تاته خو
 پته ده کله چې زه دولس کاله مخرور وم ما خان سره د
 تکره کسانو یو ټولگې برابر کړې ؤ - دې کسانو به په لارو
 شوکې او ډاکې کولې او هر څه به ئې ماله راوړل - ددې
 بدل کینې ما هغوي ته دا ډاډ ورکولو چې د څرخ خوراک او
 وسلې هیڅ غم مه کوي - زه پوهه شه او زما کار پوهه شه
 ولې ما دا هر څه د خپل حرص ناک او لالچي تره په ډاډ کول
 هغه به زه په شا تپولم او مابه د هغه ټول دشمنان د خپو
 لاندې کول - زما په وجه هغه د فرنگیانو په نظر کینې
 لوې سړې شو او د کلی لوې لوې خانان به د هغه مخې له

نه راتلل - تر لرې لرې د هغه دډغري سره نه و زه نه په
 ځان ووم نه په جهان - ماته ددې هر څه هيڅ پته نه وه -
 ما خو وې چې د زما تره د زه نې د زړه غوښه او د
 سکه رور زوې يم نو په دې وجه ما ډير په مينه او اخلاص
 دهغه عزت کولو -

د ماه مياشت وه - سخته يخنى وه يوه ورځ زه خپل
 تره وغوښتم - زه ورغلم او د گرم انغري غاړې ته کيناستم
 - زما تره راغی او يو اوږده قصه ئې راته راواغشته -
 تهکي په تهکي ئې راته هر څه تير کړل - تره مې ووې چې
 عطا محمد خان هغه پسې شوې دې او د هغه په سر ئې
 پيسې ورکړې دي - تره مې راته په خپو پريوتو - زنه ئې
 راله ونيوله او په ژړا شو هغه ماته ووې چې بچې زما او
 ددې کور د عزت خيال وساته - ما د هغه زورند لاسونه
 دیکه کړل - ماوې دا د مکر اوښکې مه تويه وه - زه هيڅ
 هم نشم کولې په ما هيڅ بې هيڅه پردي کورونه مه ورانوه
 په دې کښې مې چا چي هم راغله هغې خو څه ژړا
 انگولا ونه کړل البته ډير په خفکان سره ئې ووې -

"ځوانان خلک څه له غواړي شکر دې ته زلمې ئې ولې
 تاباندې ددې کور د عزت او مشرانو هيڅ حق نشته ؟ ټول
 کور ته څومره په مينه محبت او ښارو خسکو لوې کړې -
 مونږ ستا د ژوند يوه يوه گړۍ شمارله چې شکر دې ته به
 لوئې شي او کخيرئ د ټول کور ننگ او ناموس به شي -

مونږ ته دې له غوښتلې چې په سخته کښې به مونږ په داګه
پرېږدې! - د خپل پلار نه لګ عبرت واخله عبدالله لالا خو
خان پيدا شوی ؤ د خانانو په شان ژوند نې تېر کړو او د
خان په رنگ مړ شو -

بس باره په دې خبرو زما زړه نږه شو ماوې بس تېک
ده زه به د عطا محمد خان غم وکړم -

ماوې مرتضی عطا محمد خان خو ډیر خطرناک مخرور
ؤ - ډیر تورزن ، بې رحمه او مضبوط سره ؤ تاهغه سره
ځنگه ډغره والو ته غاړه کیخوده - هغه خو داسې سره ؤ
چې نه نې د سرکار قانون منو نه د کلي او د خلکو -

خلکو به د عطا محمد خان د بهادری قصې ډیرې په
خوند خوند کولې - خو ما به تل د عطا محمد نه سخته
کرکه او نفرت کولو - ځکه چې هغه زما د سکول د ملګري
بودا پلار وژلے ؤ - هغه وخت زه ورکوته وم اوما ته دا
پته نه وه چې زما د ملګري په پلار د عطا محمد
د کورنۍ بدل پاته دے - کله چې دا بودا زلمے وو نو د
ځوانۍ په مستی کښې یو ځل د یو کمزوري حق د خپو
لاندې کړے ؤ خو د هغه کمزوری نه یو عطا پيدا شو.

هغه لونی شو او ورته ئې وریاد کړل چې راشه اوس
دې عمر کښې هغه ورېبه - ځکه چې د پښتون د وینې بدل
بغیر د وینې نه خلاصیږي - پښتنو روایاتو کښې
ډیرې داسې خبرې شته چې پښتانه ئې د خپل ځان او سر

نه هم قيمتي گني - دې نه علاوه گن داسې رسمونه او رواجونه هم شته چې پښتانه يې د هر چا د سر نه اوچت او قيمتي گني - عطا ورو ورو لويږي ، بيا غوټکې شو - ده به هر وخت خپلې مورتې کتل چې سر به يې په رنگون نسکور نيولې و غم کښې به ډوبه پرته وه عطا به خپلو روڼو ته هم کتل چې د خپلې مورتې سر يو دوه کښې حيران کړي وو - هغه به دې ته هم کتل چې ځنې وخت به څه بحث شروع شو نو وروڼو به يې سر ټيټه کړل - عطا به زړه کښې کړل رېبل شروع کړل چې يا خو د بودا دا سر خورول غواړي او يا لکه د خپلو روڼو په شان تل سر ټيټه گرځول پکار دي - عطا ټوپک ته لاس کړو او د بدنامۍ او کمزورۍ هغه تور داغ يې ووينځه - د هغه ځوانې وينې جوش وواهه او خلکو ته يې د خپل غيرت زور وځودلو - گڼو خلکو ووي چې افرين شه او په داسې زوي شه - خو په ما به د عطا نوم ډېر بدلگېدو ځکه چې هغه وخت زه د بودا ددغه هر څه نه وم خبر - ما خو به د هغه سپينې گيرې ته کتل د هغه خوږو خبرو او شرافت ته به مې کتل په کور کښې ناستې وينځې ته به مې ورله کتل چې هر چا سره به يې ډير په مينه محبت خبرې او راشه درسه کول - بودا چې په ځوانۍ کښې څه کړي وو زه د هغې نه وم خبر -

د پښتنو دا عادت ده چې څوک قانون نه مني او د خپو

لاندې کوي چې هغه ددوي ډير خوښ وي - بيا چې قانون ماتولو واله ښه ښکلی مضبوط او بهادر زلمی وي د هغه صفت خو د هر چا په ژبه وي - ډوډاگان او مشران پرې څه لگ ډېر بدوایي خو د زلمو زلموتو دپاره هغه د یو نموني او هیرو په شان وي - د عطاء صفت د هر چا په ژبه وو - کېده کېده یوه ورځ هغه زما د نیکه ژرندې خوا کښې مړ پروت ؤ - ټول کلی د هغه لیدوله راجمع شوی ؤ - زه هم ورغلی وم - هغه وخت زه هیله د دولسو کالو وم - خلکو به هغه ته کتل او د هغه ټولې غودې نا غودې به چې بادولې ورسره به چې د مرتضی صفت هم کولو چې عطا چې مړ کړو - مرتضی زما د خوږ اشنا بدل اغشته ؤ نو په دې وجه زما ډير خوښ ؤ -

ډېر زر ما مرتضی په هتکړو کښی ولید - د هغه د نیولو دپاره د پولیس ډېر گادي ډک راغلي وو - د کلي خلک هم په گڼ تعداد کښې پولیس والو سره وو - دوي د ټول کلي نه گیر چاپیره تاؤ شوي وو - مرتضی سره ټول ټال اته کسان وو - دوی د زړه د اخلاصه د سرکاري دستو مقابله وکړه خو اخر ورسره کارتوس (کالتوس) ختم شو - مرتضی خپل ټوپک یو کوچي ته وغورځولو او په رڼا ورځ چې ځان پولیس ته جواله کړو د شپې چې ځان پولیس له نه ورکولو ځکه چې د هغه دښمنانو پولیس والو له رشوتونه ورکړی وو او پولیس دوی ویشتل غوښتل

ما په رومبي حل هغه په هتکرو کښې بنديوان ليدلې ؤ
 په سرې پټۍ هم تړلې وه - گولۍ د هغه تندۍ معمولۍ
 شان ژوبل کړې ؤ - پوليس هغه تانې ته مخنيکې کړو -
 ورپسې د هغه نور مخروران ملگري هم وو - د مرتضیٰ
 حوصله بالکل په ځايي وه - هغه ښه خدا خوندي کوله -
 پوليس دپاره ېې د شربت راوړلو ووي - ښه په ډاډه زړه
 ناست ؤ هوقې نخري ځي کولې ما به ډير په فخر د کلي هلکانو
 ته وې چې مرتضیٰ لري شان زما د تره زوي کيږي - دوی
 ېې جيل ته بوتلل فرنگيانو په ده مقدمه وچلوله او د يو
 قاتل مرگ کښې ېې شل کاله قيد کړو -

ما بيا هغه ډېره موده پس وليد - مرتضیٰ په جيل
 کښې د قيد عمر پوره کړو او ما ښه امريکې پوکالچ کښې د
 تعليم سلسله ترسره کړه - مرتضیٰ به ماته د شوکو ، ډاکو
 قصې ډېر په خوند خوند کولې او ما به ورته د لويو لويو
 بلډنگونو ، د جينکو او هلکانو د يو ځا ېې سبق ، د فرانس
 د جينکو او د سپين د هلکانو قصې کولې -

خير ما ترې تپوس وکړو چې اخر تا عطا مړ څنگه کړو
 هغه ووي دا خو ډيره اسانه وه - تا ته معلومه ده چې
 هغه خو به د پخوانه قتلونه کول - په کلي کښې هغه د
 ډيرو کسانو نه د بدل اخستو تابيا کړې وه - چې کله به
 هغه څوک مړکولو نو ماته به ېې د امداد دپاره ووي - يو
 حل ورته ما غاړه کيخوده - مونږ د شپې درې بجې د هغه

يو دښمن پسې د حجرې نه روان شو - هغه سره نه څوک
ملگر - ؤ او نه نوکر - ماسره خپل درې نوکران هم وو -
مخروړان هميشه پرله پسې روان وي - مونږ هم يو بل پسې
مخکښې روستو روان وو - اخر چې ستاسو ژرندې ته نژدې
شو نو ما خپل يو نوکر ته سترگه ووهله او پخپله د حاجت
په بانه (بهانه) فصل ته ننوتم - عطا زما نوکرانو ته لگيا
وو چې د هغه دښمن به څنگه د کورنۍ راوباسو او وژنو به
يې - زه يو څو قدمه وړاندې شو - وم چې د ډزو اواز مې
واوريد - چې باهر راوتم نو دويم نوکر مې هم ډک ټوپک په
عطا ور خلاص کړو - عطا په زمکه نسکور پريوت او مونږ
په فصلونو کښې پټ پټ رامنډې کړې - په کندو کپړو
کښې راروان اخر خپلې حجرې ته راوړسیدو -

ما ترې تپوس وکړو اخر تاسو منډې ولې وهلې دا خو هر
چا ته معلومه وه چې تاسو پسې څوک نه دي راروان - هغه
ووي مونږ د مړي نه منډې والې - ما وې چې زر تر زره د
مړي د ځاي نه خپې راسپکې کړو د مړي يره زما په زړه
کښې کيناسته - د عطا دغه يره هر وخت ما سره ون زه
هلو دا گنم نه چې هغه مړ دے - زه هميشه دې سودا
کښې يم چې هغه ژوند دے - د هغه خبرې ، خدا د
خپو ښکالو دا هر څه زما په زړه او مازغو کښې گرځي -
ماترې تپوس وکړو ولې ته د هغه نه يريزې څه ؟
مرتضی ډير په غلي اواز ووي تا ته معلومه نه ده زه

ټول عمر کښې د هېڅ نه نه يم يريدلې سوا د نا جوړتيا
 او د کټ پوزي د مرگ نه - چې سره په کټ کښې پروت
 وي خپل خپلوان ترگېر چاپيره ناست وي او په ده باندې د
 مرگ خولې ځي راځي - البته د مخرور په زړه کښې هميشه
 گيدې ناست وي د هغه خو بې شميره دښمنان وي - او د
 مخرور د مرگ خو هډو څه پته نه لگي - او که مې هم شي
 نو خلک پرې څه خاص بد نه وائي - زه د عطا نه نه يريدم -
 ما په هغه کله هم اعتبار نه و کړې که هغه زما تره مړ کولې
 شو نو زه ئې هم وژلې شوم - کله چې د سر بدل کښې
 سر شي نو پکار ده چې د خپل سر په ځاي د بل سر خور
 کړې شي - زما د دې هر څه نه نفرت و خو څه وکړم د
 خپل تره دلاسه ما د عطا سر خورولو ته غاړه کيخوده -
 د مرتضیٰ تندې گونجې گونجې شو او په مخ ئې د کر کې
 نري نري خوله راماته شوه - ما خو د خپل تره سره هم
 حساب کتاب برابرلو خو دغې ته هډو جوړ نه شوم زه
 ونيولې شوم او سزا راته واوړولې شوه - د جېل نه چې
 راوتم نو د خداي خدمتگارو په تحريک کښې شامل شوم او
 د عدم تشدد په فلسفه مې عمل شروع کړو - په دې وجه
 مې په تره باندې لاس وچت نه کړو - د عطاء د مرگ بوج
 په زړه دننه تيروم -

مرتضیٰ یو سوړ اسويلې وکړو بيا موسکې شو وي
 پرېږده سړيه دې زرو قصو نه څه جوړې - ته لاس کړه دې

ستار ته اوڅه راته واوره وه - ما ستار ته لاس کړو
اوځمگين سر مې پکښې واړولو -

د جـړې شـپـه ده	او نن د ژمی ماسپام
بـهـر وړـېـږـي	پوست شبنمى بازاران
شـرـوع قـصـه ده	غاړه د اور خيام
مـهـيـن غـږـېـږـي	د شاعر سړ او ستار
ناز او مستى د جانان	تنگ او تېکور د ژوند
شـاـتـار د غم وهى	شرنگ د خوانۍ کښې پټ
خدا مستى د ساقى	بت پرستى د ساقى
د غم قـصـه ده	يار شروع کړه ماته
کـلـه ژړـېـږـي	کله موسکې شى

مونږ د اورلبو ته کتل او غلي کيناستو - د نور بحث
ضرورت نه ؤ- د مړ اور راتازه کولو نه څه فائده ؟

ما چې به مرتضى ته وکتل نو چېران به شوم چې يو خوا
هغه يو خطرناک مخرور او بلخوا د عدم تشدد پيروکار -
ما ترې تپوس وکړو چې په دې منطق دې پوهنه شوم هغه
ماته وکتل وې گوره د تېرو تېلوړو کالو راسې ما د ځان نه
سم ملنگ جوړ کړه ده او د زيرگۍ جامه مې اغوستې ده
ما دا کوشش وکړو چې د خپلې خوښې په ځاى د خپل
خوبونو مطابق ژوند تېرول شروع کړم - په خپل ژوند
کښې مې سم انقلاب راوست - د خلکو دپاره دا يو

مجزه وه - ما د قسمت په حائي د اميد لمن ونيوله - د
 ان نه مې ملا بهادر حور کړو ما هغه ژوند په حائي پريخو
 دکوم چې ماباندې خلکو گمان کوو - خو دې هر څه
 م څه خوند ونه کړو - زه واپس د طمعي ، لالچ ، حرص
 حسد دنيا ته راغلم او دغه رنگ ژوند تيروم - په يو
 فت کښې خاني او ملنگي گرانه ده - ما د محانه بڼه وچت
 مان جوړ کړو د ځني خلکو خو دا فطرت وي چې په ورانو
 ر کو او حلالو مردارو پسې گرځي او دوي ته سزا ورکړه
 ئي - ملنگان او زبرگان دې کوشش کښې وي چې د
 سزا طاقت ختم کړي - قانون د ژوند دپاره ډير ضروري ده
 یرک او ملنگ د يو ډاکو په شان قانون ماتول غواړي -
 برگي او ملنگي ډير گران کار دې - ما دغه اسانه لار خپله
 بڼه د سړو په لار روان شوم - د طمعي او لالچ نه ډکه لار
 - ماته د مازغو په حاي زما وينه گرمه ښکاره شوه د
 زړونو په حاي راته رواجونه ماتول بڼه ښکاره شول.

دخا پېرو قيصی

پخوا زمانه کښې یو ښکلی شازاده ؤ- هغه هم لکه د خپل پلار نیکه د خالون قبیلې سردار ؤ - هغه د دنیا د ټولو نه ښکلی شازادګی سره واده کړه ؤ شازادګی دومره ښایسته نرمه او نازکه وه لکه د گل غوټې د هغې تن وجود هم مثالی ؤ- نرمې نرمې چواری شونډې اوږدې نرۍ او ښکلی ګوتې او د زړه وړونکي آواز څخته وه ولې ددې هر څه نه ددې سترګې دومره کمالی وې چې هغه یې په ټوله دنیا کښې د ټولو شازادګو نه ښایسته او ښکلی کړې وه - غټې اوږدې اثرې سترګې چې د دنیا ټول رنګونه به پکښې ښکاره ځلېدل او هر وخت به ئې ښکلی او ښایسته ګڼلګانې کولې چې کله به د هغې ګلالو سترګو کښې په سوونو سره ، ګلابی او اودی رنګونه په بدلیدو شو نو شازاده به داسې محسوسه کړه لکه چې چرته د لرې نه د غم او افسوس نه ډک شپیلۍ غریزې پکې کله به دې سترګو کښې زر زری رنګونه پیدا شول دا به روښانه او ځلنده شوي نو شازاده کښې به ساه پیدا شوه ده به داسې محسوسه کړه چې هر طرف ته مینه ، ژوند او امیدونه دي - کوم به چې دده د زړه نه په ټوله نړۍ کښې په خوریدو وو .

د خدائي کړه وو چې يو ورځ شازاده سحر راپاسيدو نو
 څه گوري چې د شازدگۍ سترگې مړاوې او د مايوسۍ نه
 ډکې دي - د وخت تيريدو سره د دهغې د سترگو رڼا په
 کميدو شوه - طبيببان په هر قسم علاجونو سترې
 شول د هر حکيم نسخې ، ملحمونو او د جرړو بوټو
 دوايانې بې اثره شوې - د خالون ټولې قبيلې غم او
 افسوس کولو خو هيڅ څه نه شوکيدله

شازاده د خپل ملک د ټولو هوښيارانو او پوه خلقو يوه
 لويه جرگه راوغوښتله او د هغوی نه يې دې لړ کښې رائي
 واخيسته - په هغوی کښې يو شاعر چې عمر نوميدو -
 شازاده سلامت ته عرض وکړو چې خفه کيږه مه د شازادگۍ
 دسترگو رڼا «الهي رڼا» وه او واپس خپل مقام ته ورسيدله
 دا څه چې زمونږ په وړاندې د رڼا په شکل کښې ښکاريږي
 او بيا ختميري په حقيقت کښې داسې نه دی رڼا کله هم نه
 ختميري بلکه دا واپس هغه چرته ځي چې د کوم ځای نه
 راغلې وي - لکه څرنگ چې يو نغمه د خاموشۍ نه
 جوړيږي او واپس خاموشۍ يا چپيا ته ضرور ځي - د نغمې
 آواز ددې يو شکل دسې او چي چپي چپيا ته ځي دا د هغې
 ژوند دسې - هغه زياته کړه شازاده سلامت هيڅ غم مکوه
 بلکه په دې د خداي پاک شکر اداکړه چې تاسو ئي په داسې
 نغمه او نمانځلي د کومې آواز چې په خوږوالي کښې د
 الهي نغمو په شان دسې - تاسو د يو داسې نور عبادت

وکړو چې دهغې رڼا د نمر او سپوږمۍ نه زیاته ده - او اوس
تاسو ملا او تړۍ او د خپلو خوبونو رنگونه او د زړه نور د
شازادګۍ په سترګو کښې واچوې او خپل ذهن او فکر
داسې جوت کړی چې د شازادګۍ د سترګونه راوتونکي
خوږې نغمې په عملي شکل کښې مخ ته راولې یعنی
شاعري شروع کړې.

ولې په جرګه کښې یو بل سپین روبي خلیل گویا نه شو
چې نه دا هر څه فضول خبرې دي - او په دی یقین کول
ډیره کمعقلۍ ده شازادګۍ او دهغې په سترګو کښې الهی
نور - د خدای په روی د عقل نه کار واخلي او حقیقت ته د
حقیقت په سترګه وګوري - دنیا د داسې ښائسته او ښکلو
جونونه ډکه ده چې پر قیدونکې سترګې لرې څه به خپل
شازاده له د شمیم نومې علاقې نه یو داسې ښائسته ښځه
راولم چې د گرمې موسم کښې به د شپې ستاسو د
کورنو نه د رڼاګانو باغیچه جوړه کړي - "چپ شه" شازاده
په قهر سره خلیل بریرې نه راو نیولو - او نزدی وه چی گیره
ئی تر نه شکولې وه - ځکه چې د هغه گیره لکه د هغه د
عقل دومره مستحکم نه وه - ولې شازاده په ځان قابو
بیاموندلو د گیسرې نه یې لاس واخیستل او خلیل ته یې د
مسحل نه په فوری ډول د وتلو حکم وکړو خلیل په ډیره
ملامتیا روان شو - ولې دغه وخت بوډا ته رایاد شو چې
پلار ورته نصیحت کړه چې څویه عاشق به صرف یو کم

عقل پوهه کړې شې هغه شازاده کم عقل او ځان هوښیار وگڼلو - په خدا بړقه کورته لاړلو او ښه په اوږدو ښپوږ خوښه وکړو - او د کم عقلۍ نه ډک خوبونه ئې ولیدل.

په ټول محل کښې مکمله چپه چپا شوه - چې د ټولو نه هوښیار او د روښانه فکر او ذهن مالک رحمان چې په "روشن ضمیر" بلل کیدو دې خاموشۍ کښې راپاسیدو او په دروند او خوږ اواز کښې ئې اووې - گرانه شازاده زما خبره په غور سره واوړه د خالون درې نه نمر خاته پلو یو سره وسیرې چې خلق ئې په ملنگ بولی ولې هغه په وخت او مرگ قابو بیا موندلې ده او د هغه په زړه کښې داسې رڼا ده چې هغه د هر رنځ علاج کولای شي - ورځه هغه راپیدا کړه او د هغه نه د جادو اثر لرونکې هغه ټکی راوړه چې د شازادګې سترګې د هغې په اچولو سره سمدستی روښانه شې او د هغې سترګې به بیا تل ښکلې پرقیدونکې او د مخکښې نه زیاتې زړه راښکونکې شې.

د رحمان په خبرو اوریدو شازاده ډیر په طبع کښې شو د ټولو درباریانو لارې تیرې شوې په خپلو اوږدو اوږدو ګیرو یې لاسونه راښکل او د رحمان مدې (مدحی) او صفت ئې شروع کړو - چې ګوره رحمان په رښتیا یو لوې کمالی سره ده - شازاده د خدای نوم واخیستو په یو دم کښې یې خپل کسان ، تازی سپی ، ښکاریان او شاهي طبیبان راغونډ کړل - د الله نوم مې واغشت او د ملنگ بابا په

لټون شو اخر يې ملنگ بابا وموند
 شازاده ملنگ بابا ته زر ورمخامخ شو او تپوس ئې ترې
 وکړو ستا په زړه کښې څه دی؟ ملنگ بابا وخنډل مینه او
 خدا-شازاده ورته ووي ایا ته ددې نه زما د شهزادګۍ
 دپاره یو دوه څاڅکي راکولې شي.
 ملنگ مسکې شو ولې نه خو شازاده ته به ددې قیمت
 ورکړی شي؟

شازاده ورته ووی وایه وایه قیمت يې وایه
 ملنگ بابا وخنډل وئیل د خدا د یوی قطري دپاره ستا
 ټوله باچائی او د مینې د یوی قطري دپاره ستا ټوله لوي او
 غرور-شازاده حیران پاتې شو وي زما ټوله باچائی -
 شازاده ورته ووی بابا دا باچايې ماله لوی الله راکړې ده
 چې ډیر رحیم او کریم دی خو دې سره سره ئې ماله زور او
 طاقت هم راکړې ده - وي ملنگه ستا په زړه کښې د خپل
 شازاده او شازادګۍ دپاره هیڅ مینه او ترس نشته - زما په
 خیال خو تاسره چې کومه خزانه ده ته د هغې د ساتلو جوګه
 نه يې او غوره به داوي چې د خلکو او قانون په نوم درنه
 دغه هر څه ضبط کړې شي شازاده ډیر په غصه او تاؤ
 کښې ملنگ بابا ته د بیړو او هټکړو وراچولو حکم ورکړو -
 خپل دربار ته يې ځان سره راوستو او د جیل د تورو قېو
 شاته يې په یو تور غار کښې ور او غور ځولو -
 کله چې سحر مال دوي جیل کښې د غار دروازه لرې

کړه نو د خدای شان او کارونه ګوره چې ملنګ بابا غائب
 شوی ؤ او صرف جامې ، خرمن او هلوکۍ یې پراته وو -
 د ملنګ بابا روح تلې ؤ او ځان سره یې مینه او خدا هم
 ورسره وو - په دیوال یې شازاده دپاره یو پیغام لیکلې ؤ -
 ” ګرانه شازاده په کوم څیز چې ستا د قانون اختیار
 چلیري هغه تاته پرېږدم چې د خپل قانون معامله ورسره
 وکړي “

شازاده چې دا ولیدل نو د قهر نه یې غاښونه وچپل
 ځکه چې هغه ته ژوند کښې چا هم ماتې نه وه ورکړې
 شازاده قهر واخستو هغه خپله ټوله غصه په خپلو درباریانو
 وویستله - شازاده د درباریانو نه بری په موټو موټو
 وویستې هغه شازادګي ته هم سخت غصه شو ځکه چې د
 هغې د لاسه شازاده ماتې وخوړه - شازاده ووی ددې
 سترګې دې په توبه ولګي بیا ئې خپل هوښیار وزیر خلیل
 پسې سترګې ولیرلو او هغه سره د خپلو سرو اسونو، بیم باجو
 ، ډولګی مارو او تازی سپو شمیم درې ته روان شو -
 او هلته یې په عیش و عشرت کسې خپله ماتې او ناکامۍ
 هیره کړه - خو شازادګي غریبه
 هغه خواره خو په ټپو کینا سته !

رواجونه

کله چې یو قانون د یو نسل په خټه کېږي اغېزه شي نو دا د هغوی دود دستور وگرځي او که ضرورت یې ختم هم شي او هغه موقع هېره هم شي خو دا روایت په خپل ځاني موجود وی لکه چې یو سر نه یوازې دا چې خپلو بچو ته د خپلې ټخیرې رغونه او کره وړه ورکوي ولې هغه ورته د خپلو اندېښنو او سندرو په حقله هم ښودنه کوي دس ترخپله وسه خپل بچي د خپل ځان په شان سانچه کېږي اچوی مذهب قامونه دا هر څه د خپلو سکولونو، کتابونو او ابلاغ په ذریعه کوي - پښتون بعضی وخت د خپلو نظریاتو منلو دپاره د ټوپک، تماچي او ځینې وخت د پانسی د تختی نه کار اغستل هم بد نه گڼي.

تهذيب په حقیقت کېږي د انفرادي تکمیل اجتماعي تکمیل هم د وسلې غورځولو یو مسلسل عمل دی تهذيب د ډان جونز (Donne Johns) په غزلو نه جوړېږي بلکه د نیم ځاله زړو او عزت مندو خاوندانو په گټلو ارادو جوړېږي دغه وجه ده چې دس په خدا کېږي دومره بې وسه وي - رواجونه هر نسل ته په وراثت کېږي رارسې او وخت سره سره نور سیوا کېږي او دا بیا بل نسل

ته پاتې کيږي - د قوانینو او عقیدو دا بوج د وخت سره سره لا زیاتېږي تر دې چې ددې بوج وړونکي خپې دومره کمزوري شي چې ددې د زغملو جوگه پاتې نشي او بیا یو تباهي راشي ، یو ثقافت ومري - زاړه خلک د مقابلي نه بهر شي څوک چې مضبوطې خپې او کم بوج لري هغوی راوړاندې شي.

رواجونه د زنجیر هغه کړۍ دي د کومو په ذریعه چې زاړه خلک د خپلې معاشري اډانې سره تعلق په ځاني ساتلو کوشش کوي هم دا دوی سکول او ریډیو - وزیراعظم او مبلغ دس - ته یو قانون جوړولې شي خو که ښه دارو گولي او سړی پیدا کړي چې خپل کمزوری روڼه پر راوؤپرځوي. پخوانی انسان د خپل ځان د حفاظت دپاره درواج او جادو وغیره چل هنر جوړکړو - مقصد دا چې په قانون اړواج کښې هیڅ څه فرق نشته - د عدالت ججان هم هغه سنجیدگی په مخ راخوړه کړي کوم چې میاملا کول تردي چې هغوی به یو خاص لباس هم اچولو جدید قوانین هغسې احمقانه ښکاری لکه څنگه چې مونږ ته پخوانی رواجونه - درېښمو په تار کښې هم هغسې غوټه اچولې شي لکه څنگه چې یو غټ پری کښې اچولې شي - پخوا یو ساده نرښه تار استعمال کړې شو او اوس یو منجمله شوی غټ پرې په کار راشي - پخوا د غټ پری څه ضرورت نه و ځکه چې پخوا د ښار نه د ویستو د نظام ضرورت نه و - د ټولو نه

د دلچسپې خبره د غوټې ورکولو ده - غوټه په دواړو صورتونو کې یو شان حیثیت لري بعضې وائي چې دا کم عقلو هوښیارانو ته پانسی کولو دپاره ورکړې وه بیا هم هر څه چې وی غوټه پخپل ځای ده - خپلو بچو ته د خپلو خوبونو اندیښنو او بې وقوفو تصویر ورکول د بنیادم یونه سترګه کیدونکې کوشش دښځلک دې ته قانون وائی او په غټو کتابونو کې یې ځای کوي پښتانه دې ته رواج وائي او د خپلو سینو په خزانه کې یې ئی ساتي

نور خلک د یو حج د مقصد او غرض په بنیاد یا مجرم په حیثیت قانون پیژني ولې پښتنو ته د خوراک څښاک د جوړه کیدونه وړاندې خپل رواجونه معلوم دي - دا د دوی په هڅونو کې اخلي شوی او په وینه کې چلې کي - پښتون ته د خپل ګناه پخپله د قانون معلومولو دپاره هیڅ یو پګړی لرونکی هوښیار کس ته د تلو ضرورت نشته دې د خپل ځان پخپله منصف او داروغه دس - د ده مشرانو لیدلی دی چې کوم رواج څنګه پالل پکار دس

اوس راځئ چې د پښتنو یو څو رواجونه او ګورو او ددې د ماخذ لټولو زیار وکړو ځکه چې د پخوانی انسان د ثقافت معلومولو دپاره رواجونه ایکی یو اوزار دس - دا د یو فنکار انسان په لاسونو کې د برش یو چپه ده - دا څه د بجلې پړق نه دس - که هر څو دده شکل بد ښکارېږي دده یو اراده او واضحه معنی شته - راځئ چې د پښتنو د

ټولو نه يو جابرانه رواج او گورو کوم چې د متهزتوب يا بدکارۍ د پاره د مرگ سزا ټاکي - دا پخواله اصول په ننۍ پښتنه وينه کښې هم لکه د پخوا په شان ويځ او ژوند دی. پښتون د انگریزي قانون يا سست اخلاقي معيار خلاف ډیر جابرانه رد عمل ښکاره کوي پښتون به د خپلې خور عزت اخستونکي په گولي وولي او د قانون بېرو کښې به ډیر په فخر گرځي دغه قانون د بې پته انگریزي خور او بې لار انگریز مور د پاره جوړ دی - پښتنو سره د جینکو کمې ولي د جذباتو بهیر دی - د پښتون که ښه تربیت وشي نو یو ښه جنیکالی به تر جوړ شي - د سبا مور د قبیلې یوه عظیمه خزانه ده او ددې په ډیره بیداری څوکی کولې شي پخواني رواج د بی خرته شهوت لرونکو د نوجي ویستو د پاره هم ډیر گټه ور دسدا د یو منتخب نسل د پاره یو کټلې نظام دی - ولي ایا پښتون د مجرم د ویشو په وخت ددې ټولو څیزونو څه خیال نه ساتي هیچری نه! دسپه غصه کښې لیوني شي دې به خامخوا څوک وولي ځکه چې بې ددې بله لار نشته که چرې دې داسې ونه کړي نو کاوندیان به ورته څپک گوري دپلار سترگی به ورته ښی نه وي - خور به ترمخ اړوي ښځه به ترپه ډډه وي او دوستان به ئی ژوندې پرته ږدي - دا خبره اسانه ده چې یو جج څوک چې نه پوهیږي د هغه قانون دسې پانسی کړی کوم چې دده د ژوند نه ناخبره دی - پښتون

خپل فرض د خپل اولس په ذریعه پوره کوی دساک خپل زړه
 اوسر په بدل هم د خپلی ویني اصلیت ساتی-دساک خپلی
 خور یا ښځې په وینه سره لاسونه بیرې په خپو ډیر په فخر
 گرځي او دده قام ده ته د فخر په نظر کوري تل د اصولو
 دپاره د سر شیدونکو ستاینه کوی پښتانه به چغې وی
 ژاړی او جج به دساک قاتل بولی - خو زه لا په دې اوس هم
 نه یم پوه چې څوک په حقه دي

که دا رواج په صحیح طریقه جاري وساتلای شي نو په
 محای کار کوي - قبائلي علاقو کښې چرته چې د عدالتونو
 ، پولیس ، ججانو او جلادیانو هیڅ نظام نشته ډیر په گرانه
 د زنا او قتل واقعات کیږي - متیزتوب ډیر کم دې ځکه
 چې د ښکلو سترگو او سرو شونډو قیمت ډیر زیات خود
 خطرې نه ډک دي - که چېرې مجرمان سره خپلو کښې واده
 وکړي نو دوي پسی لټون او سزا کم کړی شي -

هلک د تښتولۍ شوې جینۍ په بدل دوه یا درې جینکې
 ورکوي خو که چېرې دې د هوکه وکړی یا جینې په ډاکه
 پرېږدي نو ډیر زر به سر باییلی - د جینې ټول قام قبیله به
 دده لټون کوي خپله کورنۍ ورله هم د پنا ورکولو نه انکار
 کوي رواج ماتوونکو ته تحفظ اجازت نه ورکوي - مجرم به
 ځانله وي او هم دده ته به سزا ورکولې شي - تر دې چې
 دوستان به دده د کفن دفن نه هم ډډه کوي دا ډیر گران او
 ظالمانه عمل دي ولې دا په خپل محای موجود دی - هر څه

چې وی څوک د سپی په پټې کښې شر مخ نشی قابو کولای
 یو بله نقطه هم شته پښتانه هسپتالونه ، ډاکټران نه
 لری او دا یو مناسه شوی حقیقت دی چې زیات تره بیماری
 د سړی نه ښځې او د ښځې نه سړی ته لگی. د مثال په
 توگه اتشک پښتانه ددې علاج نه لری په دې وجه هغوی
 ددې نه د بچ کیدو یو خوفناکه طریقه خپله کړې ده - مرگ
 که چری څوک خپله قبیله بچ کول غواړی. دا هم یو غدارۍ
 او وران کار دی چې سزا یې مرگ ده

که څه هم تار مختلف دی خو غوټه هم هغه ده - پښتانه
 په زرگونو رواجونه لری د مرگ ، زیږون ، واده ، مینې ،
 کرکې او جنگ - ددې شمیرولو هڅه کول یا ددې د
 مقصدونو خاکه بیانول یو ناممکنه کار دی - دا نه ښه دی
 او نه بد دی ځکه چې دا وخت ، ځایګې او په حالاتو
 پورې ده ولې دا هر څه ددې ټولو د پیاوړتیا یوه خبره کیدای
 شی چې دا ټول رواجونه د نړۍ د یو ستر جنګیالی او
 کزوری سپاهی د ژوند د دود دستور او کردار جوړولو دپاره
 یو زړه پورې هڅه ده -

ځکه چې د پښتنو زیات تر رواجونه د دوی د نیکونو
 یونانی سپاهی پلارانو نه هم زاړه دی - ولې دوی داسې هم
 ځینی ډیر رواجونه او دستورونه لری کوم چې د هغه د
 ژوند د نظام یو عکس وړاندې کوی چې د وحشی
 سکندر او د هغه د فاتح فوج یادونه کوی - کله چې

پښتون ماشوم وی نو مور ورته ښائی چې بې غیرته مړ شی
 خو چغی یې نه هیریرېږي او دس تر دا سبق اخلی چې چغی به نه
 وهي ده ته په زرگسرو داسې څیزونه خورلې شي چې هغه
 ورته د ژوند نه خواږه ښکاري - دس به مړ کیدو یا د بل د
 وژلو نه ډډه نه کوی
 موسیقي منع کولې شي ځکه چې دا مټې کمزوری کوی
 او سترگې تپتېږي

- ده ته وئیلې شي چې د خپلو بچو د عزت دپاره
 خپله محبوبه ووژنی - دا د یو سړي سړي ته او د هغوی د
 هوښیار توب کم عقلی ته مکمله وسله غور ځول دی.

زه او ته روزانه هم دغسې کوو ووت او جمهوریت کښې
 ډوډ جون بې وسه وی - سپین روڼی مشران او هوښیاران
 قانون او رواجونه جوړوي - چې خلک یو سانچه کښې
 واچوي او د ژوند نه بشاوت وکړي - یو فنکار د یو تصویر
 جوړولو دپاره په برش څه کرښې او رنگونه او یو موسیقار
 د یو نغمې جوړولو دپاره ډیر سرونه رایوځايي کوي کوم
 رنگ چې نه یو ځایي کیږي - کوم سر چې په غوږونو ښه نه
 لگي هغه خامخا ځي که څه هم تگ یې گران وی

رواجونه او قانون بنیادم د هر هغه څه نه ساتي کوم چې
 دده دپاره ډیر ښه یا ډیر بدوي دا یو معیار په ښائی ساتي
 اوچي کوم په هغی پوره نه شپږزی نو هغه ختموي د پښتون
 رواجونه هم لکه د انگریزي قانون ښه هم او خراب هم دی

1- ډورن جوتر یو شاعر او فلسفي

دواړه بغاوت نه زغمی اودواړه په هغه څه اډانه لری شوک
چې ددې د ماتولو وس لری او هم دغه ژوند دسے

پرون عــــــمل د یزید او نن نامه د ایاز
لږ خو په دې سوچ وکړه - زما ساده پښتونه

د ښاپيرو بابا جی او جادو منتر

زما دهقان مهر خان دومره ښکلې نه ؤ چې په رومي نظر
 زړه ته پريوځي - دهغه سترگې شنې ، د مخ کاسه ئې
 رځې او پلنه لکه د منگول قام په شان وه - په مخ ئې د
 ننکو واړه واړه خړ د اغونه د لرې نه ښکارېدل - مټې ئې
 ښې مضبوطې او سينه ئې ښه پلنه وه - پسې ئې ښه
 مضبوطې وې - د هغه په وجود کښې دغوټې هومر زور ؤ
 - مهر به تل هر کار او خيز ته په کاره نظر کتل او په دې
 به ماله دومره سخته غصه راتله چې بيان ئې گران دے - په
 ټول کلي کښې هغه د ټولو نه ښه دهقان او لوي غلغله گرځې
 ؤ - د پښتنو په هر کلي کښې د کلي د خان د نور څه نه
 علاوه دا ذمه واري هم وي چې په کلي کښې د شرفساد مخ
 نيوسه وکړي او د کلي هر يو تن د نظر لاندې وساتي - زما
 په خيال هم دا وجه وه چې زما او د مهر يو بل سره ډېره نه
 لگيده لکه زما په شان مهر به د کلي رسم و رواج ته د
 نفرت او کرکې په سترگه کتل - دهغه به تل داکوشش ؤ
 چې ددغه دود دستور بنديزونه د پښو لاندې کړي - البته
 زه به تل د هغه خود سرۍ ته لکه د ديوال په شان ولاړ
 ووم - د مضبوط او مست اس دپاره د مضبوط جنب او
 کلک موري ضرورت وي - چې دغه رنگ هغه د خوانۍ په
 زور کښې څوک دل ول نه کړي - دغه مثال زما او د مهر

هم ؤ - زما كوشش ؤ چې مهر د خپلې مستې ځوانۍ زور كښې چرته . د خپل حده ونه ووځي - زما په خيال دا د ټول كلى په حق كښې غوره وه - چې مهر د خپلې ځوانۍ لښته داسې تاؤ نه كړي چې د بل چا پوزه ترې په خطر كښې شي - زما او د مهر تر مېنځه دغل باچا دا قيصه ډيره اوږده نشوه ځكه چې مهر په ځوانه ځوانۍ كښې په شيبړه تبه پريوتو - زه چې دهغه ليدوله ورغلم نو هغه د ژوند په آخري پړاو كښې ؤو - د هغه توانا او مضبوط بدن د مرض په وړاندې ويلې كيدو ته غاړه نه وه ايسنودې - البته د هغه سترگې ډيرې سترې ښكاريدې - دهغه ټوله كورنۍ غم او خفگان كښې ډوبه پرته وه - ما چې هغوى ته څومره ډاكټران او طبيبان ياد كړل وار په وار هغوي د هر يو دارو درمل و ازمائيل خو هيڅ خوند ئې اونه كړو -

بيا يوه ورځ دهغه مور د زوئې مضبوطې جوټې ته وكتل يو ساعت غلې وه او بيا ئې چغې كړې چې دا تور جادو دى هغې خپل بوډا خاوند ته ووي چې وگوره دغر په شان بدن ئې صحيح سلامت پروت دى او بيا هم هلك د خپل ځاي نه د خوزيدو نه دې - كه دا مرض ؤ نو دا دومره ډاكټران او طبيبان دده په علاج ستړي شو او يو هم دده په مرض پوئې نه شو - درته ويم كه دا مرض وې نو هلك به وختي روغ رمت شوې ؤ - دا مرض نه بلكه جادو دى تور جادو - بوډا خاوند يئ خپل وړوكى زوئې عثمان ته ووي دا

هڅي دسڅو خبرې دي - د عثمان مور بوډا ته بدبد وکتل اووي وييل ته ده ته وگوره دے خوار خپلو خانانو سره کښيني پاسي نو په دې وجه جادو منتر او تعويذ وغيره نه مني ولې تا ته ياد نه دي چې عمر هم دغه شان بي حاله پروت ؤ - او څوک ئې هم په علاج نه پوهيدل اخر هغوي د ښاپيرو بابا جي راوستو د ښاپيرو بابا جي د خدائي په قدرت او په برکت د پير استاذ قربان يې د نوم شم جادو معلوم کړو او دغه دے هغه اوس جک جوړ گرځي - ولې ته ئې نه وينې دا هر څه ستا هير شو څه ؟ ته او ستا خانان چې څه وائي - هغه به وائي - ولې زه د رته وئيم چې دا هر څه شته او بغير د ښاپيرو د بابا نه د هلک علاج گران دجي - ته گوري نه چې هره ورځ د هر کلي او چم نه بابا له خلق راچليږي او ټول مريضان روغ رمت خپلو کورونو ته روانيږي - عثمان هم خپل سر په مزه مزه د مور د خبرو په حق کښې و خوزؤلو - عثمان پلار ته مخ ورواړولو - پلاره ټيک ده - اخر بابا سره په ليدو کښې څه نقصان دے؟ دارو درمل به هم ورکوؤ او بابا سره به هم صلاح مشوره وکړو - کيدی شي مهر په دې جوړ شي پلار ئې په ناخوالي غاړه کښوده - عثمان د ښاپيرو بابا جي پسې لاړو او مابنام خړه په خوريدو وه چې ځان سره ئې بابا جي راوستو - دا هر څه زما نه پټ په پټه وشول ځکه چې زه جادو منتر نه منم - ډير گرانه ده چې يو جادوگر يا منتري به ماسره

مخ شي او زما د لاسونه به بچ شي ځکه چې په گڼرو
 موقعو ما د داسې قسمه پیرانو او جادوگرو مربی په گوتو
 کښې کلکې نیولې دي او بیا مې ورته وئیلې دي چې
 څومره د هغوي د جادو زور وي اوس دې زمانه ځان خلاص
 کړي - زما په خیال جادوگر او دم گران د انسان د ټولو نه
 لوئی دښمنان دي دوي د انسان روحونه په تیارو کښې او
 ذهانت په خاورو کښې پټول غواړي - دوی د علم رڼا
 تتول غواړي ځکه چې د داسې قسمه خلقو روزنه (پرورش)
 په جهالت کیږي - دوی نه صرف دا چې د غریب د لاسه په
 خوارۍ محنت گټلی اړي موږي ترورل غواړي بلکه د
 هغوي دماغ د وسوسونه ډکول غواړي - دوی د رڼا په نوم
 انسان په تیارو کښې ورکول غواړي او د لوئی الله په ځای
 د شیطان عبادت کول غواړي دهوی مزغو کښې دناپوهۍ او
 کم عقلۍ جالې داسې خورې شوي دي چې د سوچ هر اړخ
 ئی زنگ نیولې دی - د داسې خلقو مثال د قامي وبا په
 شان وي په خپل کلي کښې دروغ رنځور پښتنه او د
 بنیادي صحت متعلق ځان خبرول هم زما په ذمه وارو کښې
 شامل دي په دې وجه ما دا غوښتل چې د ښاپیرو بابا جي
 سره وینم - د ښاپیرو بابا جي ترې نروچکې لنډه سره وو
 هغه خپله رنگۍ رنگۍ ریره ښه پاکه گومځ کړې وه - او
 ښه شورې پوره ئی غوره کړې وه - بابا جي د ملیانو په شان
 پټکې وهلې وو - ځان ئی داسې سنجیده کړه وو لکه چې

په خاموشي کښې ډوب پروت وي - د ښاپيرو بابا جي کلي
 ته رارسيدو سره سم د ټول کلي خلق دهغه هر کلي او سترې
 مشر ته راغونډ شول - د خلقو په زړه کښې د هغه ډير
 لوټي قدر او عزت د ځکه چې هغه خپله شجره نسب يو
 لوټي ولي سره ښائي - بابا جي نيغ دننه کور ته لاړو -
 چرته چې مهر د راغونډو ښځو مينځ کښې کټ کښې
 بې حاله پروت ؤ - د ښاپيرو بابا جي هميشه د ښځو
 مينځ کښې خوشحاله وي ځکه چې هغه ته معلومه ده چې
 ښځې زړه هواندي وي او په دوی پوخ باور لري - هغه د
 مهر سترگو ته وکتل او بيایي ځان سره غلي غلي څه گونار
 شروع کړو - د خلې نه ئې د اوه يو آواز ووتو - چار
 چاپيره خاموشي خوره شوه - د گير چاپيره ناستو ښځو
 سترگې بقی راووتې - آخر بابا د شونډو په سر ووي ،
 جينې ده - هر خوا خاموشي خوره شوه - د مهر د مور سر
 د فخر او غرور نه لږ اوچت شان شو - هغې ووي ما درته
 نه وي چې زما په ښائسته زوي څوک ښاپير ئې ناسته ده -
 ټولو زړو ښځو گير چاپيره ولاړو جينکو ته وکتل - د
 ښاپيرو بابا جي په زمکه کيسناستو او يو کتاب ئې را
 وويستو چې د ښو او کرځو او خاپونو نه دک وو - يوه
 سپينه پانږه ئې هم راويسته - او کرځې مرځې راښکل ئې
 شروع کړل - ځان سره به ي څه وي کله کله به ئې څه
 حساب کتاب هم کولو په تندي ئې غوتې جوړې وې او

روحي ئي رابري ڪري اوڻيائي د مهر مور ته مخ راوڻو
 وي زما خيال دئي چي دغه جادوگره بناپيري به ڏيره زر د
 مهر نه پاڻوم - بس ته دعا ڪوه عثمان ته يي مخ راوڻو
 راحه بچيه خان سره يوه ڪوداله هم راواخله او ماپسي راحه
 - په ڪورڪيني ناستو بودئي گانو سنجو دوي ته په حيرانتيا
 ڪتل - عثمان بابا جي سره روان شو د ڪلي نور خلق ئي
 دتلونه منع ڪرل - دوي د ڪلي نه بهر يو ڄائي ته ورغلل او
 عثمان ته بابا جي ووي چي دا ڄائي په ڦلاره ڦلاره زمڪه
 رابر ڏيره ڪره - پخيله ئي په گوتو خاوره ورو ورو اڀوله را
 اڀوله بابا جي عثمان ته گير چاپيره د ڄائي ڪنستلو اشاره
 وڪره - عثمان ڏير په تندي دڪودالي نه ڪار واخستو او گهر
 ڄايونه ئي وڪنستل خوهيڻ په لاس ورنه غل - بابا جي
 پريشان شان ڀنڪاريو - اخر ئي عثمان ته ووي ته دا ڄائي
 وگوره زه ئي بل ڄائي گورم - دا دي خداي ميراته ڪري -
 بابا جي دخلي نه خيرې هم ويستي - شه لڙ وخت پس ته
 چي عثمان يو بل ڄائي وڪنستو نو حيران پاتي شو يو
 وڍو ڪي د اوسپني بوتلگي ئي وموندو - تقريباً ڊري انچي به
 و چي ڀنه په آسانه په تلي يا په جيب ڪڍي پٽيدڻ شي -
 دهغه د خلي نه چغه وٽه دهغه سترگي ٻڌي راووتي وي هله
 بابا جي دا دڙه هغه د ڪلي خلقو ته هم اشاره وڪره او
 نورو ورنه ته ئي هم آواز وڪرو هغوي په منڊه راغلل او
 گير چاپيره ودريل - بابا جي د بوتلگي نه سر اوچت ڪرو

په بوتلگي کښې دننه يوه وږه او نوې گودۍ پرته وه هغه وږه واپړوله راواړوله - او د خلې نه ئې ورته ښيرې ووتې - په گودۍ کښې وږې وږې ستنې ښخې شوې وې - بابا جی ووي دا ټولې داسې دي لکه چې د مهر په زړه ښخې وي - د مهر پلار هم حق حيران پاتې شو - ددې هر څه نه کور کښې ښخې هم خبر شوې - بابا جی د گودۍ نه ستنې راوويستلې او ورسره ورسره ئې ددم چف دپاره هم څه غلې غلې ووييل -

د ډير ساعت نه پس بابا جی د تلو تابيا وکړه - د مهر مور د هغه په پښو پريوته او د هغه دواړه لاسونه ئې ښکل کړل - چې څنکه بابا جی بهر ووتونو د مهر مور عثمان له آواز ورکړو چې بابا جی له چائې او کچ ورپه کړه - څه ساعت پس عثمان مور د زړو زړو روپو يوه قوده د جيبه راوويسته او عثمان له ئې ورکړه چې دا د بابا جی شکرانه ده - دا روپې د ټولې کورنۍ د عمرونو د محنت اېني بوني وه - چې دوي ډير په زړه چاودن جمع کړې وه - عثمان مور ته په حيرانتيا وکتل وې موري دا پيسې خو مونږ د غوښې اخستو دپاره جمع کړې وې - مور ئې ورته ووي چې شه ستا د ورور نه غوښې څه ښه خونه ده عثمان سره ددې هيڅ جواب نه ؤ - عثمان بهر حجرې ته راووتو - هغه ډير په عاجزۍ سره د نوټونو بندل د بابا جی په جيب کښې کښودو - بابا جی شکرانه قبوله کړه او زياته ئې کړه چې

هغه به هيڅکله هم پيسې نه وې اخستې خو ددې نه بغير
دم اثر نه کوي - او بيا ورو ورو د کلي نه روان شو - د
کلي خلقو د ډير په مينه او عزت رخصت کړو -

بل سحر له مهر مړ شو - د هغه د کفن دفن دپاره ما د
هغه پلار له پيسې ټکې ورکړې - ددې نه علاوه د خيرات
کولو او مليانو د جيبونو ډکولو دپاره هم هغه قرض پور
وکړو - د خپلو خپلوانو د خيتو ډکولو دپاره د مهر پلار
خپل سند او قلبه هم خرڅ کړل - او دغه رنگ دا کورنۍ د
غمونو او تاوانونو په سيلاب کښې لاهو شوه -

زه اوس هم د ښاپيرو بابا جي تلاش کښې شپه او
ورځ گرځم - او که نن سبا کښې تاسو واوريدل چې غني
خان پوليس واله و د قتل په الزام کښې نيولې د ښو پوښي
شيء چې زما ملاقات به د ښاپيرو بابا جي سره شوي وي -

څوک د کسي په شان مسرتي د دار اخلي
څوک د غرور کاله کښې د موسلي لار اخلي
څوک د رقيب په محل نوم د دلددار اخلي
څوک ټول جهان غور ځوي سترگي ديار اخلي
غم از لږ وپيژنه! اياز لږ وپيژنه
اي د کهنو وطنه اي د ږندو وطنه

د وېنې بدل

شېر خان د يو نيك ولي كمزوري خان زوئې ؤ - دوى په يو
كلى كښې د خپلو زور آورو او مضبوطو تربورانو سره
اوسيدل - په كلي كښې ټول تربوران يو بل سره لاس او
گريوان ؤو او د خپل اوچتوالي او سردارى دپاره ئې د يو
بل پښې رانكلي - البته ټولو تربورانو د شير خان په پلار
باندي غم غرض نه كولو - د شير خان پلار په دې دنيا
كښې كمزور ؤ نو په دې وجه په اخرت كښې د لويو لويو
انعامونو او لالچونو په طمع ؤ - هغه د شيخي او ملنگي
چوغه اغستې وه - د تماچې په بدل كښې ئې تسبي
(تسبيح) په لاس كړې وې - خپله حجره ئې شاړه كړې وه
او ټوله ورځ به جومات كښې ناست ؤ - هغه ډير په نا
اميدۍ او مات زړه د خپلو تربورانو يره د خدائي پاك نه
يرې سره يو ځائي كړې وه - د كمزوري او بزدل انسان تل
دا كوشش وي چى د ځان نه لوئې بزرگ جوړ كړى او ددې په
نتيجه كښې ډير په سنجيدگۍ سره پخې پخې خبرې او
پاخه پاخه دليلونه وړاندې كوي د شير خان پلار به د چيلم
او نسوارو خلاف نصيحتونه او وعظونه كول - لويه بمبله
زيړه ئې پرېښې وه او ټول كلي چرته په خدا نه ؤ ليدلې -
د هغه ددې روئې په وجه دهغه ښځه په ژوندوني د گور

شوی وه -

د پلار په مقابله کښې شیر خان په رښتیا ازمړه ؤ -
 دده دنگه ونه - مضبوطه کانهټې او کلک وجود ؤ - حوصله
 ، زغم او زور ئې لکه د غر په شان ؤ - هغه نوبه نوبه په
 ځوانۍ کښې راغلي ؤ او د ځوانۍ په زور مښت ؤ - پلار
 ورله په ورکوټوالۍ کښې چرې گوتې هم نه وې وروړې -
 هم دا وجه وه چې کله شیر په نورلسو کالو شونو څومره
 چې ئې ځوانۍ مضبوطه وه هومره هغه بې سره او خودسره ؤ
 - پلار ته به ئې ډیر په کر کجنه سترگه کتل او مور سره
 به ئې هېو په سمه خله خبره نه کوله - خو د شیري ددې هر
 څه باوجود ده د مور پلار دومره خوښ ؤ چې په زړه
 کښې یې ځایولو -

د شیري پلار به زوئې ته کتل او د هغه په خوی خصلت
 کښې به ورته هغه څه ښکاریدل کوم چې پخپله په ده کښې
 نه وو - د شیري رنگ جوته او خبرې اترې داسې وې چې د
 نورو په زړونو کښې به ئې ځانې کولو د هغه پلن او روښانه
 مخ او څمارو سترگو به د هغه همزولي پخپله دهغه خواته
 راښکل - د شیري مور هم هغه هر څه د شیري په ذات
 کښې ولیدل د کومو چې د هغه په پلار کښې هیڅ درک نه
 ؤ - خو شیر په د ځوانۍ په نشه کښې ؤ هغه مور پلار د
 پښو خاورې هم نه گڼل - البته د کلي ټول زلمي زلموتي به
 هر وخت هغه ته راغونډ وو - او ټولو به یو بل سره ډیره په

مينه محبت لوبې ټوقې كولې - شيرس به ټوله ورځ دوى سره ؤ - ناسته پاسته خوراك څښاك لوبې ټوقې - منډې ترړې عن چي اوده كيدل به هم ټول په يوه حجره كښي وو شيرس په دې ښه پوښي ؤ چي ياران دوستان خلق ځان ته څنگه راغونډ وي او د هغوى په زړه كښي څنگه ځاني جوړ وي په ټول كلي كښي د شير خان تره دلير خان دې هر څه ته د زړه په سترگو ډير په غور كتل -

دلير خان ډير ظالم او بى ايمانه ؤ - د مخ كاسه ئې كړه او سترگې ئې ډلرم په شان وې - تل به په ښكار پسې گرځيدو - ښه خوراكى ؤ نو ځكه به تل قرضدار ؤ - البته د مېلمه قدر به ئې ښه د زړه د اخلاصه كوؤ او په روڼ تندى به ئې مېلمه سره پره كړه كول - دلير خان د خپل روږ د وعظونو - نصيحتونو او مسئلو نه ډير تنگ ؤ - مشر ورور به ورته هر وخت د شيطان نه د بچ كېدو او مرگ ته د تيار اوسېدو خبرې كولې - ددې دواړو څيزونو ذكر په خلقو بدلگي - دلير خان به كتل چي ورور هغه سره ښه سلوك نه كوي - دده ورور به د كلي نه بهر په مېرو كښي گرځېدو - يا به د كلي جومات كښي ناست ؤ - دلير خان په ټول كلي كښي په خان او دده ورور په ملنگ مشهور ؤ - دلير خان به په ښكارونو پسې گرځيدو ياران دوستان به تر راغونډ وو - بلخوا دده ورور ؤ چي دوږو وړو نېكو ذكر به ئې ډير په احترام او قدر كولو - د ژوند شپې ورځې

سبا کيدې چې ناڅاپه يوه واقعه راپېښه شوه -
د دلير خان ترېور قربان خان د عمر قېد سزا تيرولو نه
پس د جيل نه راخلاص شو - قربان خان په خوا کښې کلي
کښې اوسېدو - او يو داسې مرگ کښې قېد شوې ؤ - چې
د هغې نه خبر هم نه ؤ - قربان خان ډير جگړمار سپړې ؤ -
او د کلي ټولو خلقو به دهغه د کارنامو ذکر هر وخت کولو
- قربان خان گڼو خلقو سره جنگ جگړې کړې وې - عن
چې يو ځل ئې خپل تره او د دلير خان پلار هم په
پښه وېشته ؤ او پښه ئې ورله ژوبل کړې وه - البته خپل
تره د ښه معاف کړې ؤ خو د پښتنو بدل سل کاله پس هم نه
زړېري وينه توې شوې وه او د پښتون وينه چې څوک توې
کړي نو بدل ته به اړومرو غاړه ږدي او ځان به تيار ساتي -
قربان خان څوارلس کاله د جيل د تورو تمبو شاته تير کړي
وو د هغه دا خيال ؤ چې د جيل په سور تنور کښې د هغه
ټول گناهونه وسوزيدل او هغه د جيل نه پاک ساک (صاف)
راووت - د کلي خلق د هغه د قسما قسم قصو او مېړانې
په طمع وو - خو هغوی يو بل شان خان وليدو ډير نیک
پرهيزگار - چې هر چاته به ئې هر وخت ډير په روڼ تندي
د چائيو او د مې ست کولو - خلقو به د هغه د ظلم او وړانو
ورکو قيصې رايادولې او چې ده ته به ئې کتل نو حيرانيدل
به د هغه د ژوند ټوله نقشه بدله شوې وه - هم دا وجه وه
چې د خلقو په زړه کښې د هغه مينه محبت او عزت نور هم

سپوا شول -

د دلیر خان په حجره کښې خلق ورورو کمپدل او د
قربان خان په حجره کښې زیاتیدل دلیر خان بې دریغه
خرڅونه شروع کړل هر چاسره ئې د زړه د اخلاصه راشه
درشه کول بې حسابه قرضو اړشو خوبیا هم
چې قربان خان به څوک غوښتل نو خپلې حجرې پله به ئې
راښکل - دلیر خان به ټوله ورځ په حجره کښې ناست ؤ -
دسترخوان به ئې خور کړې ؤ په خلقو به ئې سره کړي
چرګان او غوړې زېړې خوړل خوبیا هم هغه په دې ښه
پوهېدو چې دا ټول د خپټې یاران دي -

دوئی کښې د هغه په یو هم لاس نه تورېدو او نه
چې په کار راتلو - بل اړخ ته قربان ؤ چې څه به تیار ؤو هغه
به دیار ؤو خوبیا هم د هغه میلمانه درانه او د هغه
خواخوړي وو - او نوکران ئې نمک حلال ؤو - د دلیر خان په
زړه کښې د قربان خان خلاف کرکه ورځ په ورځ زیاتېده او
هغه د قربان خان روښانه تندې او د زړه د اخلاصه سخاوت
نشو زغملې

شیر خان ځوانی ته ورسیدو د هغه ښائست - زور او
خود سري یو په دوه شول - دلیر خان چې به د هغه سرو
سترگو ته وکتل نو ویه بوګنېدو دلیر خان به چې د شیري او
د هغه د زلمو یارانو خندا خوندي لوبې - منډې ترې - ټنگ
ټکور او نشو تماشو ته کتل او خپله حجره کښې به ئې د

زړو بوداگانو ټوخي اوریدل نو یو دوه کښې به حیران شو
دلیر به په خپله تماچه لاس ووهلو - او خپل د پنځو کالو
ماشوم زوئې ته به ئې وکتل -

زویه که زما د سر په بدل وي نو هم خبر دسه هیڅ
پراونشته خو تا به ددې کلي خان کوم - بله ورځ دلیر خان
خپل وراره شیر خان خپلې حجرې ته راوست ډیر په مینه ئې
ورسره راشه درشه وکړل خان ته یې راجوخت کړو او یوه
تماچه ئې ورله هم انعام کښې ورکړه - پښتون دپاره خو د
وسلې نه بل غټ انعام نشته - په قلاره قلاره دلیر خپل
وراره سره داسې ټوکې ټقالي خندا خوندي او داسې آزادي
شروع کړه - لکه چې دواړه همزولي وي - شیر د خپل
پلار د خوښې بوي او عادتونو نه ډیر تنگ و په دې وجه به
په ده د تره دا هر څه ډیر ښه او خواږه لگېدل -

ددواړو مینه شپه او ورځ په زیاتیدو شوه - دلیر په
شیري او د هغه په دوستانو تاوانونه شروع کړل - شپه او
ورځ به ئې په هغوی غوړې زېړې خوړې - د نورو کلو غټو
غټو خانانو سره ئې اشنا کړو لرو لرو علاقه ته به په
ښکارونو پسې تلل دلیر شیري ته لکه د خپل زوئې په شان
کتل دواړو به د دوستانو په شان یو بل سره گپ شپه
لگول - دلیر به د شیري په خفگان خفه او د هغه په
خوشحالی به خوشحاله د هغه په کم عقل توب پورې به ئې
خندل او په ټوکو ټقالو به ئې خوشحالیدو البته ورسره

ورسره ئې دده په زړه کښې ددښمنانو خلاف کرکه او نفرت هم زیاتولو - دواړه یو بل سره لکه د تره او وراره نه بلکې ددوستانو په شان عادت شول - وروورو چی دلیر ته دا خبره معلوم شوه چی شیر دده په هره خبره یقین کوی نو ده ته ئې د خپل نیکه قیصې شروع کړې -

شیری ته به ئې د خپل نیکه د سخاوت او خلقو سره د مینې محبت مثالونه ورکول شیري ته ئې د پخواني خان داسې قیصې تیرې کړې چې د هغه په مازغو کښې د خپل نیکه د ژوند یوه یوه لحظه راژوندی او راتازه شوه - دلیر ته چې پته ولگېده چې د شیري په زړه کښې د خپل نیکه هرې یوې اداکور جوړ کړونو دغه وخت کښې هغه ته ووي چې څنکه قربان خان د هغه د نیکه د بې عزتۍ دپاره په هغه گولی چلوئوي - ددې خبرې په اوریدو شیر خان د قهر نه تک سور شو - خوبیا ئې هم لارې تیرې کړې او تره ته ئې ووي چې خلق خو وانې چې داهر څه په خطا کښې شوئوو - دلیر مخ وړ واړولو - خطا-څوک چې بدل نشی اخستې نو خان لږه بیا هم داسې بهانې گوري - زمونږ دپاره دا خطا وه - ځکه چې ستا پلار خونه د چا په ښو کښې ده او نه د چا په بدو کښې او زه پخپله لا ماشوم ووم نو ځکه بس خطا وه - د شیري شونږې د ډیر قهر غصې او کرکې نه ورپیدې هغه ډیر په غصه کښې ووي تاسو د خپل پلار د بدل اخستو نه ویرېږئ -

دلیر د خپل وراره نه ډیر په مینه لاس چاپیره کړل - اوس
 هم څه تلي راغلي نه دي - زړه ښکته پورته نه کړې زه
 درسره کلک ولاړ یم - اوکه خیر وي میره کښې به شل
 جریبه زمکه هم په انعام کښې درکوم شیر خان په روانه
 کښې تره ته ووي تاسو به وگورئ چې بدل خلق څنگه
 اخلي -

شیر خان ټوله شپه سترکه پټه نه کړه په سوچونو
 کښې ډوب ؤ خپل زلمی ملگري، خور نیکه - د کورنۍ
 ناموس - شل جریبه جائیداد او د هغې آمدن - ددې هر
 څه په سودا کښې د شیري نه خوا کښې پرته خپله ځوانه
 جانه ښځه هم هیږه شوه - د ژمی شپې ورځې وې سخته
 یخني وه - جری ماتي شوې وې باران وې چې نن نه وریم
 نوکله به وریم - قربان خان په ډیره کښې ناست ؤ په مړ
 شوي اور کښې ئې ډکې وهلو - او خپلو دهقانانو ته ئې
 قیصه راخستې وه - یره وئیم ځواني هم څه لیونتوب وي -
 چې زه ځوان ؤم نو ما به داسې گنل لکه چې د دنیا هر څیز
 زما وي یا زما دپاره وي - چا چې به ماسره لږ اخوا دیخوا
 وکړل یا به ئې سترگې برندې کړې نو ما به د هغه ژوند په
 دار کړو - یو ماښام زنګي ماسره خله ووهله - سوک سپیره
 وشول - خلقو خبره خلاصه کړه خو ما قسم وکړو چې زنګي
 به رانه روغ ونه گرځي په بله ورځ د خپل قسم پوره کولو
 دپاره روان شوم خو د هغه په ځاني مې په خطا کښې خپل

خوږ تره وويشتو - ماته چې د تره د ژوبلېدو پټه ولگېده نو داسې قهر واخستم چې د سوخته مې لگځه کښې خپل ځان وژلې ؤ - خو زما تره ډير خوږ من ؤ او زه ئې معاف کړم په دې باندې زه نور هم په خپل کارستومانه شوم يوه مياشت پسې زنگي چا مړ کړو او د هغه ورور په ما دعوي وکړه - جج ماله شل کاله سزا راکړه ځکه چې ما په ډک بازار کښې هغه ته وئيلې وو چې گورم به درسره او هر چاته معلومه وه چې زه څه ووايم هغه خامخوا پوره کوم ما دې هر څه ته غاړه گيځوده - ځکه چې ما د خپل ژوند د ټولو گناهونو سزا دزنگي په نوم تيره کړه کوم چې ما کړی وو -

غلامي ورته وويي خان خان ساته گورم قربان خان مسکې شو مرگ خو به هسې هم يو ورځ راځي - را دې شی ما غاړه ايځې ده - دې دوران کښې دوه ميلمانه حجرې ته رانه وتل - دواړو توپکې اچولې وې - قربان خان دوی ته وکتل او مسکې شو - هلکو د کوم ځاني نه راغلي - خان مونږ د بر کلي نه راغلي يو - يوه اسپه مو ورکړ شوې ده هغې پسې گرځو - دواړه کټ کښې غلي کيناستل - دهقانان ټول ورو ورو خواږه شول - قربان پاسيدو او کورته روان شو - ميلمنو ته ئې وخنډل او وې وئېله څم چې تاسو له خپل قسمت راوړم چې څه تيار وي هغه د يار وي - څه وخت پس قربان په لاس کښې ډکه

خوانچه نیولې په ور کښې په خدا راسنکاره شو - هغه په خدا کښې ووی راځي یار نن به ستاسو دا قسمت کښې وي - یو میلمه ټوپک راوچت کړو چې ډز شو نو قربان ئې رسا په تندي وویشت - بل ملگری ئې هم ټوپک سم کړو قربان ئې سم په سینه غلبیل کړو خوانچه درې ورې شوه او قربان خان خپلو وینو کښې خړوب په زمکه پریوت -

دواړو میلمانو بهر رامنډه کړه شیر خان دوی ته پټ ولاړ ؤ - ټول په فصلونو کښې پټ پټ لارل لارې ته ووتل په اسونو سواره شول او د سترگو په رپ کښې پناه شول - شیر خان په صبا له کلي ته واپس راغلو او د تره په جنازه کښې شریک شو - دې دوران کښې دلیر خان د قربان خان ورور له لارو او ورته ئې قسم وخوړو چې قربان شیري وژلې دے - دغه رنگ دلیر خان چې په یو غشی د دوو ښکارونکو کومه منصوبه جوړه کړې وه هغه کامیابه شوه - د هغه هم دا مطلب ؤ چې قربان مړ شی او شیري پانسي شی او د هغه زوی دلاور ته میدان اوزگار پاتې شي.

شیری ته څوارلس کاله د قید سزا ورکړه شوه هغه د قید ور ځي شپې ډیرې په قلاز تیرې کړې - په جیل کښې ئې د یو مثالي قیدی مظاهره وکړه هم دا وجه وه چې اووه کاله پس راخلاص شو چې هغه د جیل نه راوتلونو زور او خودسري یې دوه شوې وه - د شیري د راخلایدو په خوشحالی کښې دلیر لوی خیرات وکړو هغه ډیر په

خوشحالی د تره په بلنه هغه کره ورغلو ځکه چې هغه دا
 ظاهرول نه غوښتل چې تره ته خپله کرکه څرګنده کړي
 چې تره ده باندې ښه خوږه کښې گزار وکړو او ډډوکه
 ئې پر خپل مطلب ترسره کړو - شیري تره نه د میرې
 شل جریبه زمکه وغوښته چې تره ورسره وعده کړې وه دلیر
 غاښونه وچيچل او شیري ته یې وې - چې تا ته معلومه نه ده
 چې هغه زمکه خو شاملات ده او زه ځان د ترورانو په
 دښمنۍ نشم اړولی نو په دې وجه نه هغه زمکه درکوم او
 په ئې طمع ساته شیري هغه ته بدبد وکتل او په ناخوالی
 ئې ووی تا په ما خپل تره مړ کړو خدایې خو دې تا
 غرق او تباہ کړی -

دلیر د تماچي په تیځی لاس وو هه او ډیر په خود سری
 ئې ووی زه به تاله د ورور د مرګ بدل کښې هیڅکله
 زمکه درنه کړم تا خو زما ورور مړ کړو - شیریه! ته نن صبا
 ډیر هوښیار شوی ې خو ما هم په هر څه ښه مازغه جنگولي
 دي ما چې په ځوانۍ کښې کومې وړانې وړ کسې او
 حلالې مردارې کړې وې هغه زه په دې زور عمر کښې
 دوباره کول نه غواړم - تا ته معلومه نه ده چې پښتون سر
 خو ورکولې شي خو ښځه او جائیداد چاته نشي پرېخودس -
 شیري په هر څه ورسیدو خود موقع په انتظار شو -
 درې میاشتي هغه یو زلمی په دې ښه پوهه کړو چې تماچه
 خلک څنګه استعمالی - بیا یې ورته دلیر په ګوته کړو -

یوه ورځ ډز شو اوچې دلیر تماچې ته لاس کولو اوځان یې
 گزار ته سمولو نو بیا په وینو کښې خړوب پروت ؤ - ددې
 نه پس شیر د مخرور شو او لا تر ننه په خواؤ شا قبائیلی
 علاقه کښې پروت دے - د هغه ژوند ډیر په لږزان تیرېږي
 د هغه په آواز کښې چې کوم تندر او رعب او سترگو کښې
 چې کوم چمک ؤ هغه هر څه خاورې ایرې شول پنځلس کاله
 ډیر اوږد عمر دے او چې بیا څوک یوازې ژوند کله په یو
 کوڅه کښې او کله په بله کوڅه کښې تیروي او د سزا یړه
 یې په زړه کښې وي نو بیا خو ژوند نور هم گران شي -
 د دنیا او وخت خپرو شیر د زړې ذرې کړو - د وخت نه
 مخکښې بودا شو په قلاره قلاره د هغه خود سر له راغلو
 - د ځوانۍ نشه او مستي تر لارې - هغه د قربان خان په
 شان ښه او شریف سره شو - د قربان خان زوی اوس ښه
 غوټکې دے او د خپل تره شیر خان نه نه یرېږي هغه په تره
 پسې کوشش شروع کړ دے خامخواه به یوه روح یو بل
 سره مخامخ کیري بدل او مرگ، مرگ او بدل دا خو د پښتنو
 ډوډۍ او جامه ده!

سياست

د پښتنو سياست په دولت ، زور ، حرص ، طمع او لالچ او
لوېې تندې اړه لري - ترڅو چې د هغه په رگونو کښې وينه
او سر کښې مازغه وي تر هغې پښتون دا هر څه په کار
راولي - د سياست په زور نن هغه څه کيږي کوم چې د
مذهب په نوم په سلگونو کاله مخکښې شوي وو - دا
انسان اوچ په موچه يو نظام راوپراندې کړې دې چې د هغې
د لاندې د خپل کم عقليتيا په اساس هوښيارو او کم
عقلو ته د حکومت کولو واک او اختيار ورکړې شوي دي
ځکه چې ارومرو هر بنيادم به يا خو حکومت کوي يا به د
بل حکومت ته غاړه ږدي - ددې نه علاوه هيڅ دريمه لار
نشته تر هغې چې يا خو سرې شاعر وي او يا ليوستې
هر پښتون ځان سکندر اعظم گڼي او غواړي چې ټول
خلک دده دا حيثيت وومني - ددې نتيجه داشي چې ورور
ورور او تربور تربور عن چې پلار او زوی يو بل سره لاس
او گريوان وي - ددې په وجه پښتون وخت سره سره مينه
ناک دوست او خطرناک دشمن هم کيدل شي - دده د ټولونه
بنه او خراب خوئی دادې چې دې د مينې نيغه لار نه پيژني
(نه مني)

د پښتنو تشخص ختم شوي دي - پښتانه د يو قام په
حيث هيڅکله راوچت نه شول ځکه چې په هر کور کښې يو

جناح موجود دس هغه د خپل کور سوزیدو ته تیار شی خو
 د خپل ورور مشري او سر لوري ته به غاړه کښې نه ږدی.
 پښتون ته چې مشري او امیری په لاس ورنه شی نو بیا
 امیری او مشري ته ډېر په سپک نظر گوري او خپله دوه
 جریبه شاړه زمکه به ورته ددهلی د تخت نه غوره خکاری
 پښتون خپلې ازادۍ ته ډیر د مینې او قدر په سترگه گوري
 خو بل له ازادۍ ورکول یې زړه نه غواړی - د اصلی
 جمهوریت پسنده هم دانېنه ده !

کله چې پښتون ته د خیرات غوښتو یا په زور د اغشتو
 مرحله راوپراندې شي نو هغه دا دویمه لار غوره گڼي ځکه
 چې هغه څه چينچې نه بلکه انسان دے - پښتون چې د
 خپلې ځوانې جينې رښخې شلیدو او جامو او د خپل ماشوم
 زوې اوږو سترگوته وگوري نو غاښونه وچيچي او خپل
 ټوپک ته لاس کړی - د مرگ ځلې ته ور روان شی چې یوې
 له جوړه جامې او بل له نمړې ډوډۍ راوپری - کله چې
 سماجی نظام د هغه خپلو خپلوانو له په ډوډۍ ورکولو
 کښې ناکامه شی نو هغه دغه نظام د خپلو خپو لاندې ډرې
 وږې کړی - یو سیاسی تړون او ترتیب چې یو د لوري
 وژنی او بل مری نو هغه دغه سیاست سوري اوری کول
 غواړی.

د پښتنو دا صفت م ډیر خوښ دس چې دوی د غوښتو
 په ځای په زور اغشتل غوره گڼي - بالکل هم داسې زه

کول غواړم - پښتانه د غربت د بې شرمۍ نه د الله او
 انسان غصه غوره کړې - هغه د یو رااغوا کړي (راتښتولی)
 شوی سوداگر تریدولو سترگو ته خو کتلې شی خو دخپلې
 نارې نهوړې ښځې او بدقسمته بچو سترگو ته ښی کتلې -
 پښتون د ډاکې په وجه ځان د پهانسۍ په گډه کړې خو لیدلې
 شی خو کوڅه په کوڅه خیر راغونډولو ته غاړه نه ږدی -
 پښتانه په زور اغشتل خوښوی خوبل ته د لاس نیولو نه
 سخت نفرت کوی - هم ددې په وجه خو دوی زما خوښ دی
 - دوی خپل سر خو ماتولې شی خوبل ته ټی خپو کښې نه
 شی کیخودۍ - د عیسایانو د ذهني شرافت څرگندولو
 دپاره غواړم چې تاسو ته د تیراه قصه وکړم - تیراه داسې
 علاقه ده چې دلته عجیبه عجیبه قصې او رواجونه موجود
 دي په دې علاقه کښې افریدی میشته دی.

د تیراه ————— علاقه ————— ډیره خوره وړه ده - آبادی
 یې ځائ په ځائ پرته ده - په دې علاقه کښې اکثریت د
 سنیانو مسلمانانو دس البته لږ تعداد کښې دلته شیعاگان
 هم وسیږي چې هوښیار او ذهین دی دواړه ډلې پښت په
 پښت افریدی دی - دوی دواړه د افغانستان او هندوستان
 (اوس پاکستان) ترمنځه اوسیری نو ځکه در په دیکې
 دی -

کله چې امان الله خان لکه سختی راواخسته او لکه د
 پښتنو خوښی ښکاره کړو نو گوراگانو پر بدو منل ولې کله

چې امان الله خان او د هغه ملکه یورپ کښې کله وکړه نو د کښې او بغض ، لوږې او جهالت سره سم د افغانستان پایه تخت کښې د عیسایانو د فوج او زرو یو بهیر راغلې - د تیرا شیعانانو د خپلو گاونډیانو نه ډیر زیرک وو امان الله خان فراخه ذهن لرلو او اسلام کښې د ټولو ډلو زغمونکې وو د تیرا شیعانانو د ښه خوښولو او دده مرسته ئې کوله او د کړته تیار وو چې د سویل لودیږنه هپه وکړي او د زلمی بادشاه دفاع وکړي - ولې افغانستان کښې د ملیانو د پرله پسې مخالفت په وجه اولس د تیراه شیعانانو په مخا ئې د سنیانو راتگ غوره گڼلو - کله چې افغانستان کښې د اوږدو ږیرو او غټو پټکو خاوندانو ملیانو په ډیره سخته د عیسایانو لارې چارې غیر پښتنې او د زلمی باچا خوئی خصلت ئې د اسلام خلاف وگرځولو نو هم په دغه وخت دوی د تیرا شیعانانو د حضرت عثمان غنی ؓ او د حضور نبی کریم د زوم قاتلان وگرځول او د هغوی سخته غندنه ئې وکړه - د حضرت عثمان غنی ؓ دغه عاشقان زیاتره د کوزو علاقو وو چرته چې د انگریزانو حکومت ؤ - دوی د شیعانانو د وژنکو دپاره د جنت او د حورو ورکولو وعدې وکړې کومې چې افریدیانو هم واړیدې - د پیسو او د حورو ورکولو ډیر غټ اثر وکړ او دغه رنگ دوی ټوپک په لاس د جنت په لټون کښې وتل - او نه یواځې دا چې شیعانان وژلې شول بلکه د هغوی د مال او ونو بوتو هم

تباغي وشوه - کومو رغو کسني چي شيعهگان وسيدل هغه تالا ترغه کړې شول د ميوو په زرگونو بوتی او د سوونو کالو ولاړ چينارونه اړه کړې شول - او شيعاگان دومره مات کړ او مې دمه کړې شول چي د امان الله خان د مرستې کولو نه پاتې شول هغوی ته د خپلې هوبنيارتيا سزا د وینو او اوبنکو امان الله خان ته د تاج او تخت نه د لاس په سر کېدو شکل کسني ورکړې شوه. د خپلې ازادۍ په ځان ساتلو د زړه وړتيا کولو په بدل هغه خپله بادشاهي او افغانانو خپل ايکي يو بادشاه وبائيلو. او شيعاگانو د يو ستر شخصيت د مرستې د جرات په کولو خپل بچي او باغونه وبائيلل -

دا د وچتې پانگې په ډير خاموشي زيرک توب او هوبنيارتيا د ظالمانو لخوا لويه منصوبه وه - دا فيصله په تاسو چي ددې قاتلانې يرې ترهې تباهي او کرکې نه چا فائده پورته کړه دا د قبائيلي سيمو د زرگونو قيصونه يوه قيصه وه - ددې هر حرف صحيح ده - کيدې شي چي بعضې سنيان نه وي خبر چي چا دوی په ډکه کړل ولې شيعاگانو ته پته ده چي دوی چا وډول -

بعضې پښتانه ددې جوگه نه وو چي امان الله خان ئې بچ کړې وې خو دوی ته پته ده چي دوی داسي ولې ونه کړې شول - د فرنگيانو په وخت کسني د هندوستان د حکومت پولتيکل انتظاميې ايکي يو مقصد داؤ چي هغه د خيبر

بازونو ته د کارغانو ، تپوسانو او کنجی پشان زلې غیرت لاري چاري ورزده کړي.

دوی د ټولونه لاندې او حرص ناکه قبيلې راو پارولي هغوی ته يې ډير اهميت ورکړو او هغوی له يې بيا اثر او رسوخ واغستو يو گوداگي پکار ده چې اهم او موثره وی قبائيلي علاقه کو کسبې ټول اثر رسوخ د دووکسانو په لاس کسبې وی يو خان او بل ملا -

خان ددې دنيا بادشاه دے او ملا د هغې جهان د بادشاهي دعوی کوی پولتيکل انتظاميې قبائيلو ته هغه زبرگان مليان وروړاندې کړل چا چې د الله د خادمانو په جامه کسبې د شيطان خدمت کولو - هغوی د قبائيلي اولس د الله د پېر کچه تابع داری جذبه ورور خلاف په پې خرته کينه کسبې بدله کړله او د هغوی ساده باده عقیده او ايمانداري يې ددهوکې او بېخي خورگي په کار راوستله انگریزان په ښکلی ډول بريالی شول پښتانه د هيڅ قسبه سوچ او فکر نه بې پروا د خپل ورور په مړي چارې راښکلو کسبې بوخت وو هر طرفته وينه او توره تياره وه - دفرنگي سلطنت سلامت او پښتون تباه برباد ؤ- ولي بيا ناخاپه څه وشول ددغه څه کيدونه د خبريدو دپاره پکار ده چې مونږ قبائيل او د هغوی وروڼه په ځانې پرېږدو او ښکته شته منورغوته راکوز شو کومو ته چې تش په نوم رعيتنه وئيلے شي يعنی شمال مغربي سرحدی (پښتونخوا) صوبه دا د پېښور د خیرازه وادی

يو ورڪوتې گل تڪوونڪي علائقہ ڪنبي يو ورڪوتے کلي ۾
چرته چي روميے خدائي خدمتگار زيريدلے ۾.

هے د خپل مور پلار پنڄم ماشوم ۾ - د ٽولونه عجيبه خبره
دا وه چي د ده پلار بهرام خان د خپل کلي خان ۾ خود
جائيداد په سرې هيچا سره دشمني تريگني نه وه ٽحکه چي
هغه خپل ٽول دشمنان د زړه د اخلاصه بخښلي وو-ده نه
چري دروغ وټيلي وو او نه ئي دروغ پيژندل-فرننگان ئي په
دي وجه خوښ وو چي په وطن ئي حکومت کولو خوده کله
هم په دي سوچ نه ۾ کپسے چي دوي څوک دي او څه کوي-
اسونه يي خوښ وو خو سورلي ئي په نشوه کولے د دروند
خوي شرافت ښه راشه درشه مړي ژوندی غم ښادي په وجه
دي د هر چا خوښ ۾.

بهرام خان په خپل کلي ڪنبي تر بوډا توب پوري ښه په
خوشحاله خوشحالي ڪرکيله کوله - دده دوه لوڼه په ښه
درناوي واده شوے وي - مشرے زوئي ئي په فيرننگي فوج
ڪنبي ڪپتان ۾ - ده د لندن کالج ڪنبي سبق وټيلے ۾ او په
اول جنگ عظيم ڪنبي ښه په ميرانه جنگيدلے ۾ - دده
کشري زوئي کي اولني نړي والي جنگ ڪنبي فوج ڪنبي د
كميشن اخستونه انکار وکړو او زميداري او مذهب ته يي
محان وقف کړو -

بهرام خان په دي څيزونو نه پوهيدو-ولي ده بيا د کشر زوئي
په دي رويه خان پوهول هم پريخودل - د کشر زوئي په

حيثيت دے د خپلې مور نيازبين ؤه هلك ډير نيك خشته او
 شپږ فته درې انچه لوړ ؤ - ده خپل بودا پلار سره مينه كوله
 او هميشه يې د خپل كار روزگار په لږ كښې عجيبه او ښه
 دليلونه وړاندې كول - مشر خان دده هر څه تردې چې فوځ
 كښې د كېشن اخستو نه انكار هم وزغملو - دې سره سره
 دده خپله بودې مور هم دده مرستياله وه - داسې ښكاري چې
 هغې دے د خاوند نه زيات پيژندلو او چې زوى يې څه كول
 په هغې ښه پوهيده - او ويې په يې چې كه دا هر څه صحيح
 وي نو پكار دى چې داسې وكړه شى ځكه نو بهرام خان ده
 له د مشرۍ دپاره يو كلي ورکړو - د خپلې خوښې جينۍ يې
 ورله وكړه او طمع يې وه چې په داسې كولو به دے خپل
 عجيبه عادتونه پرېږدى او ټيكاؤ به شى ځلمى خپله ښځه
 وپالنه څوك چې د اوچتې كورنۍ يوه ښه تربيه شوې ښكلې
 مينه ناكه او زړه سواندې بنيادم ؤ - ولې بيا هم دې په چكرو
 كښې ؤ ده خپلو دوو بچو سره ډيره مينه كوله ولې اكثر به د
 انگرې په غاړه ناست ناڅاپه ده گپ شپ لگول پريخودل او
 په نظر كښې به يې د ډير لرې خيال فكر راپيدا شو - دده
 ښځې دا هر څه پيژندل او ددې نه به يې كركه كوله ځكه چې
 هره ښځه غواړي چې په سړى مكمله قبضه وكړي - هغې
 ته معلومه وه چې ددې په تكړه او خشته خاوند كښې څه
 داسې خوبى شته چې دده د خشته سترگونه ښكلا ختمه
 كړي او د انگرې په غاړه ناست دخپلو ماشومانو خدا هوس

تر هير کړي - ولې دې دا اوږده خاموشي او د غم لمحې په
 خپل اصلي طاقت او عمل کښې په راتلو ونه ليدلې او د
 پنځويشتو کلونو په کم عمر کښې په حق ورسیده - دا د
 کلونو په څادرونو کښې نغښتې د خپل واده په سره جوړه
 کښې خاوروته وسپارلې شوه او روستوې دوه يريدلې
 تريدلې غم خپلې ماشومان په ډاگه پريخودل - دوی د مرگ
 د معنی او مطلب نه بې خبره د مرگ يره وليدله - د
 عبدالغفار خان ناقلاری په زیاتیدو شوه - د ږومبې نړۍ
 والې جنگ - پیل کیدو په وخت هند ته د آزادي ورکولو د
 دروغو ورلړ کړه او د جنگ په ختمیدو دانغلو
 ټینزاویا خوره شوه (سره لرې) ده خپل ماشومان بچي
 خپلې بودی مورت پريخودل او خپل غمونه یې په کار
 او خدمت کښې هیر کړل ده په خپل ژوند کښې ځانله کار
 پیدا کړه وده یو نوې مینه وموندله او هغه دده خپل قام
 سره مینه وه - ده غوښتل چې پښتانه راغونډ شي ، تعلیم
 وکړي د خپل ځان اصلاح وکړي او منظم شي - ده دوی سره
 خبرې کول شروع کړل چې لږ ددوی پام د خپل ژوندون
 مصیبتونو او تیرو په لور راوگرځوي - ده غوښتل چې
 پښتنو کښې د سوچ ماده پیدا کړي - ده تر ډیره حده په
 دې مقصد کښې بریالۍ شو - په شروع شروع کښې د
 هشتنغر ساده باده خانان په یو جماعت کښې راغونډ شول
 او وې وئیل چې دې زمونږ باچا ده . د برطانوی حکومت

مقامی حاکمانو ددوی څلور کاروانی شروع کړه - اسستنت
 کمشنر سره د سپاهیانو او توپ خانې د کلی نه گیره
 واچوله - د کلی والونه یې وسله واغشته - او دوی یې ٦٥
 شپيته زره روپۍ جرمانه کړل - په خپله ماته گډه پښتو
 کښې ټولې ته د انگریزانو د زور باره کښې څو خبرې
 وکړې او د کلی شپته سپین روپی مشران یې د جرمانې تر
 ورکولو په بدل کښې ځان سره بوتلل - دوی کښې بهرام
 خان هم شامل ؤ - څوک چې دغه وخت د ٧٥ کالو بودا
 سپه ؤ او تل د انگریزانو بڼه پوخ او وفادار دوست پاتې
 شوه ؤ - نور ډېر بې گناه کسان وو چې د بغاوت څه
 شک شته پرې نشوه کیده دوی دا هر څه خپله بې عزتی
 وگڼله او د خپلې بې وسۍ احساس ورته ؤ شو - او په
 رومبۍ خل یې د غلامۍ احساس ښکړو - د پښتون په
 حیثیت دوی ددې غلط فهمی د لرې کولو څه کوشش ونه
 کړو ولې دوی دومره قاریدلی وو چې هر څه تیار ؤو - دوی
 غاښونه وچيچل او انگریزانو ته یې ووي ټیک ده که تاسو
 وائی چې مونږ باغیان یو نو مونږ باغیان یو چې څه مو
 خوښه وی هغه مونږ سره وکړی -

باچا خان (عبدالغفار خان) لږ څه کښې د پېانسی نه بچ
 شو - ددې پېښې نه روستو هغه په باچا خان مشهور شو -
 د هغې راسې پښتانه دې په دې نوم پیژنی - دې پېښې
 هغه د ویرولو په ځای نور هم زړه ورکړو د هر چا لږ تر لږه

راغلو اؤ غٽ نوم ٺٺي پيدا ڪيو تر ڏي چي بودا بهرام خان هم
د انگريز انوسپڪه شروع ڪري او د خپل زوي ڏاڏنه
ٺي وڪري.

باچا خان يو سکول پرانستو او د اصلاح پښتون په نوم ٺي
يو تنظيم جوړ ڪيو چي اغراض او مقاصد ٺي بيخي د اولس
بنيگره وه - دا يو غير سياسي او بيخي رضاڪارانہ تنظيم
وو - بيا هم هغه په ڏي جرم ڪښي گرفتار او دري کاله د
سخت مشقت قيد سزا ڪريشو-کله چي هغه دا دليل
وړاندې ڪيو چي تعليم څه جرم نه دے او په داسي کولو
هغه حڪومت سره لاس کوي نو جواب ورکري شو چي
بالکل صحيح! څوکه تا ته د پښتنو د اصلاح او يو ځائي
کولو اجازت درکري شي نو ددي څه ضمانت دے چي دا
تنظيم به د حڪومت او د هغه د مفادو په ضد نه شي پکار
ولي! باچا خان اووي پکار دي چي تاسو په ما باور وکري.
نازور اور او غرمبيدو! ته به معافي غواړي او دا ضمانت
به ورکوي چي بيا به داسي نه کوي هله به ته خوشي
کريشي! باچا خان په حيرانتيا سره پښتنه وکري. "نه نو دا
ضمانت درکرم چي زه به خپل قام سره مينه او د هغوي
خدمت نه کووم؟" دا ځکه چي باچا خان په مشن سکول
کښي لوستي ؤ او هغه د ډير نزدونه د عيسائيت د "تت"
انصاف "په پښو" خير خيرات کري اړخونه ليدلي وو.
"دا خدمت نه دے دا بغاوت دے" زور اور اعليٰ حاکمانو باچا

خان ته د نصيحت په ځای د هغه د ضمير غلې کولو په
انداز کښې اووی-دې جادو لرونکی جملې باچا خان درې
کاله جبري قيد ته حواله کړو او زور او او اعلیٰ حاکم
مخې کال له د ترقی او غټې تنخواه حقدار وگرځیدو.
دې موده کښې سکول وده وکړه اولسي تنظیم فعال پاتې
شو- اخر درې اوږده کالونه تېر شو- باچا خان د جیل نه
سترې ستومانه او ډیر زیځلې رابهر شو خو د هغه جذبه
فولادی وه په تکلیفونو د هغه شني سترگې د فخر نه
برندې د ارادو نه ډکې او پخې وې- هغه د خپلو یتیمانانو
زامنو نه غیره راتاؤ کړه او د هغوی په نرمو او سرو شنډو
او انگو ئې پید ونکې گوتې او تپولې د بهرام خان په دغه
وخت هوقې تقالې ته ډیر زړه شوه و- هغه په زرگونو
راغلو میلمنو ته چا ئې اچولې او د انگریزانو او د هغوی د
میندو په حقله ئې څه معمولی شان خندنۍ خبرې وکړې په
زرگونو پښتانه د باچا خان هر کلی له راغلی و- هلکانو ئې
په لیدلو فخر کولو او جونو د هغه سندري وئیلې- پښتنو
ته یو ستر باغی په لاس ورغله وو- د انگریز په مهربانۍ
جنگیالی قوم خپل مشر راپیدا کړو.

انگریز بادار په دې ډیر غصه وو - چې "داسپیره پښتانه ولې
دې باغی ته سر ټیټی دی دوی ته ددې سزا ورکول پکار
دی- خو ددې نه وړاندې دا بې وقوفه غټ سړی د مخې نه
لرې کول غواړئ؟ باچا خان د رانیولو او قید ولولې کښې ډیر

ویریاوو ځکه چې هغه ډیر لوڅې او ډیر زړه وروو. چې د پتیدو او غائبیدو سره نه وو. هغه هر څه په ډاگه کول. ده انگریز او شیطان ته هم پتون وهل. چې هغوی څه کولې شی او ډکری. هغوی د بیا جیل ته کړو او طمع ئی کوله چې د بې داسې د خپلې دودۍ غورمخ او پیژنی. هغه ناوړه ظلمونه اوزغمل د چکۍ قید، لاسونو او پښو کښې درنې بیرې، خاورې ښځلې او کندګی، او روګې سپګې او لوګه تنده او تیسرې پې د انگریزانو د لاندې نه لاندې او ډیرو سپکو بریڅو د لاسه سپکاوه لټې او چغې آوازونه. هغه به خپلې تلوینست پونډه (18 کلو ګرام) دانې دڅه ګیلې مانې بغیر پخپله په میچن اوړولې. هغه تل یو مثالی قیدی وو. هغه کله هم په خپله سبزی کښې د چینجو په حقله شکایت نه و کړې. هغه به خپل قید کوونکی په یو ځانګړی انداز سپکول چې به پری د احترام ګمان کیدو - هغه د خپل توان طاقت باوجود یو مهربان انسان وو تر دې چې خپل دښمن له هم نرم وو. هغه به هر چاته هر څه معاف کول او د بې کچه صبر څښتن وو. هغه به تل خپل غم په مسکا او درد په وشته توبه پټولو.

هغه چې دا ځل د جیل نه راووتلو نو خپل اولنې احتجاج ځې پیل کړو - "د صوبه سرحد د پاره د مکملو اصلاحاتو غوښتنه!"

اته نوی فیصده پښتانه ان پرې دی د کاغذ لیک هغوی ته

څه معنی نه لری ځکه باچا خان کلی په کلی او گرځیدو او هغوی سره ئې خبرې وکړې د هغه ملگرو ته معلومه شوه چې د هغوی سپینې جامې به په اسانه داغی کیږی په دې وجه هغوی دې ته د رنگ ورکولو فیصله وکړه دوی کښې یو کس خپله جوړه د څرمنو کارخانې ته یوړله او هلته ئې د څرمنو دپاره جوړکړشوی محلول (Pine Bark) کښې ډوبه کړه - چې په نتیجه کښې ئې الوانی سور رنگ واخیستو. باقی نورو ملگرو هم دغسې وکړل بیا چې بله ورځ دا ډله روانه شوه. نو دې رنگ ته ناڅاپه د خلقو پام راوگرځیدو -

خلقو پتو کښې قلبې پرېښو دې او د سرو جامو اغوستونکو لیدلو له راغونډ شول. دوی راغلل وئې لیدل او اثر ئې پرې وشو باچا خان خپل نوی ملگری په دغه رنگ کښی رنگ کړل چا ته چې به هغه خدائی خدمتکاران وې د هغوی مرام آزادی او نعره خدمت وه -

ما تاسو ته د باچا خان لاڅه اوږده خاکه وړاندې کړه. ځکه هغه په حقیقت کښی د پښتنو سیاست د هغه پښتانه پیژنی او پښتانه هغه پیژنی او ترڅو چې ته یو پښتون نه ئې دوی کښې یو هم نه شی پیژندلې. باچا خان اوس یو ډېر سړی دی (هغه د لیکونکي غنی خان نه وړاندی په 20 جنوری 1988 په حق رسیدلې وو) هغه سپینه پرقنده بډیره او اوږده لاسونه لری. کله چې تاسو هغه اوو یئ نو واپسی

د هغه مهربانو څرنگو سترگو کښې اوگوره نو تاسو ته به د پښتنې سياست په حقله د هغې نه لاڅه زيات در معلوم شي کوم چې زه په زرگونو بابونو کښې نه شم بيانولې - ځکه چې دا د ټولو نه زيرگ او صفا ستهره بنيادم لکه د ستورو او سپوږمۍ د رڼا د بيان نه بهر دے - "مينه" او "ښه سړيتوب" بغير د انگريز د جيل نه په حرفونو کښې نه شي بندي کيدے باچا خان د عملو تجربو نه دا معلومه کړې وه چې "مينه" د ايتهم بم په ذريعه د يوې صدۍ د تباهي نه په يو سيکنډ کښې لاڅه زيات تخليق کولې شي چې "ښه سړيتوب" طاقت د ټولونه لوټې طاقت دے چې د "بهادر" جوړيدو ايکي يوه لاره په حقه کيدل دي چې "پاک خوب" د ژوند او خپلو بچو د بنائسته سترگو لاڅه ډير خوږ دے - دا هغه څيزونه دي چې پښتون ته ښودلې شي.

" آخری نتیجہ "

زۀ د خپلې قصې آخر ته راؤرسیدم - زما یقین دے چې تاسو به ددې اوریدونه دومره خوند اغشته وي خومره چې ترې ما په اورولو کښې اغشته دے - وئیل د اوریدولو مهذبہ ولې لیکل د وئیلو یو گران شکل وے۔

ما خپل پوره وس کره دے چې د خپل قام پحقله ټول هر څه دروښایم - ولې په یو بی خونده ، بی تعصبه او غیر جانبداره انداز کښې نه - ځکه چې صرف یو کا ځی غیر جانبداره او بی تعصبه کیدے شی او زۀ څه کانه نه یم - سوچ د تعصب د اظهار نوم دے ولې ولولې بی تعصبه وي او ځکه د خیال نه لوړې وي - پره جنبه او جانبداری د انسان گټې ده خومره زر چې دا حقیقت ومنلے شي نو ښه به وي۔زه چې د عدالت یو جج د خپلې سنجیده خبرې او اعزازی پگړۍ په سر غیر جانبداره انصاف کولو باندې ووینم نو تل مې زړه غوښتي ده چې وخاندم -

پخپله باره کښې خوزما دا خیال دے چې زۀ چرې هم داسې نشم کولے ځکه چې زۀ پښتون یم او چې په ایماندارۍ شي نوزۀ په ډاگه دا منم چې زۀ د خپل قام په حق کښې یم د خپل پښتون قام مرسته کوم او تل به ې ښه وایم - که چرې ما داسې ونه کړل نو یقیناً چې زما به د خپل ځان نه کرکه او نفرت پیدا شي - ماتاسو ته د پښتنو

د ژوند ژواک يوه مکمله خاکه وړاندې کړه - ماته سو ته بل رنگ څنګه وړاندې کړې و. ځکه چې زه سره د قتلونو ، ظلمونو ، جهالت او لوړې تندې په پښتون قام باندې مينيم او د دې قام بې کچه مينه زما په زړه کښې په چپو ده - پښتانه قتل د يو اصول په اساس کوي او دا غم يې نه کوي چې کني څوک به ورته قاتل ووايي

پښتون يو غټ جمهوريت پسنده قام دى. پښتون وائي چې ټول پښتانه د باراني زمکې فصل دى - دوى ټول په يو ورځ پيدا شوى دي او ټول يو برابر دي - د خداى خدمت کارى تحريک په وخت کښې چې به کله مونږ د يو پښتون قصاب يا جوله په اوکو د جرنيلۍ کلونه (پيټي) کيخودل نو هغه به نه شرمېده او نه به يريده بلکه نور به هم غاوره شو - پښتون چرې هم ځان د چانه ښکته نه دى کښي او نه چرې د کمترۍ احساس کښې مبتلاء شوى دى - که دده لاسونه هر څومره خړن او ستغ وي خو دى به يې باچا سره هم د جوړ تازه دپاره وړاندې کوي - سپورې دودى ته به ناست وي ولې يو شهنشاه ته به هم ست کوي چې راځه دودى وخوره - ميلمه ته ويې چې ته د جوارو سپورې دودى ته مه گوره بلکه زما سترگو کښې مينې او خلوص ته گوره

پښتنو سره زما د مينې محبت کولو يوه غټه وجه دا هم ده که چرې جنګ يا مرګ له هم ځي خو مخ لاس به ووينځي

، گهيره گومنځ ڪري ، سٺي غوري ڪري ، خسته جوڙه به
 واغوندي ، عطر فلبل به ولگوي نوٽ ٽپلي به په خپو ڪري
 ڪه تاسو په دې فلسفه سوچ وڪري نو ماشوم هم غواڙي
 چي مور ۽ ڀڻ ٻنڪل ڪري - د پڻتو دا خيال دس چي لڪه
 ٽنگه چي ڪڍوڙي خيرن مخ بدي شي داسي به خدائي پاڪ هم
 خيرن مخ نه خوبوي نو ٽڪه دوي خپل مخونه پاڪ او صفا
 ساتي دوي وائي چي-

”الله پاڪ ته هغه ٽوڪ غوره دي ٽوڪ چي مرگ ته هم په
 خدا او خوشحالي غاڙه وڃي“

ڪڍوڙي وينا ده چي

”يري دونڪي به ڙاڙي او ڪارونه به ڪوي وٺي جنگيالي به
 جنت ته ٿي-زه خو په ٽاني بيخي ڪڍ پڻتو پره ڪوم او
 ڪڍوڙي په طرف يم زما يقين دس چي تا سو به هم ڪڍوڙي پره
 وڪري!“

غني يات

هر پښتون ځان سکندر اعظم گڼي. د دے نيټجه داشي چي
ورور، ورور، ترور ترور او پلار اوځوي يوبل سره لاس او
گرلوان وي. د پښتنو سياست په دولت، زور، حرص، طمع
اولايج او لوږي تندي اړه لري.

د سياست په زورن هغه څه کيږي کوم چه دمذ هب په نوم
په سلگونو کاله مخکښي شوي وو.

پښتانه د يو مضبوط قام په حيث راوچت نه شول ځکه چي
په هر کور کښي يوجناح موجود دے هغه دخپل سوزيدو ته تيار
شي. خود خپل ورور مشري ته غاړه نه ږدي.

د پښتنو د اصفتم د برخوښ دے چي دوي د غوسو بنسټو
په ځاي په زور اغښتل غوره گڼي.

په پښتني معاشره ځان د دے دنيا بادشاه دے او قلا دهغي
جهان د باچايي دعوي کوي.

پښتون چري هم ځان د چانه بنکته نه دے گڼي. سپورې ډوډي
ته به ناست وي. ولي باچاته به هم ست کوي، چي راځه ډوډي خوړه.
زه پښتون يم او بچي په ايمانداري شي نوزه دا په ډاکه وایم چي زه د
خپل قام په حق کښي يم او تل به يي مرسته کوم.

د پښتون عجيبه مزاج دے. موسيقي يي خوښه ده خو د پمانو
ته سپک گوري. دخپلي لور مسئين ورثي ولي د مينه سندرې
هر وخت واني.